BANKA SLOVENIJE
BS
LETNO POROČILO
1995
13560196,1

BANKA SLOVENIJE

LETNO POROČILO

LETO 1995

BANKA
SLOVENIJE

BANKA SLOVENIJE

LETNO POROČILO

za leto 1995

Ljubljana, maj 1996

BANKA
SLOVENIJE

Izdala:
BANKA SLOVENIJE
Slovenska 35
LJUBLJANA
Tel.: 061 17 19 000
Faks: 061 215 516

ISSN 1318-5284

PREGLED VSEBINE

I. BANKA SLOVENIJE: ZAKONSKI STATUS IN NALOGE *7*

II. PREGLED GLAVNIH GOSPODARSKIH GIBANJ *8*

III. DENARNA POLITIKA *12*

1. Namere in usmeritve denarne politike 12
2. Obrestne mere 16
3. Uporaba instrumentov denarne politike 18

IV. PLAČILNA BILANCA, DEVIZNI TEČAJ IN ZUNANJI DOLG *28*

1. Plačilna bilanca 28
2. Devizni tečaj 31
3. Zunanji dolg in mednarodne rezerve 33

V. NADZOR BANČNEGA SISTEMA *37*

1. Sanacija bank 37
2. Nadzor bank in hranilnic 38

VI. DRUGI POSLI BANKE SLOVENIJE *43*

1. Posli za Republiko Slovenijo 43
2. Reforma plačilnih sistemov 44
3. Razvoj statistične funkcije 45
4. Gotovinsko poslovanje 45
5. Mednarodno sodelovanje 47

VII. LETNI OBRAČUN BANKE SLOVENIJE *48*

Gospod predsednik, spoštovani člani Državnega zbora,

v čast in zadovoljstvo mi je predstaviti poročilo o delovanju Banke Slovenije v preteklem letu, skupaj s finančnim izkazom za leto 1995, ki ga je revidirala in v zvezi z njim pripravila mnenje revizorska hiša KPMG iz Londona. Dovolite mi, da na kratko predstavim nekatera dejstva, ki so neposredno ali posredno vplivala tudi na vodenje denarne politike, za katero je odgovorna centralna banka.

Kljub ugotovitvi, da je bila gospodarska rast v letu 1995 v Sloveniji nekaj nižja od načrtovane, se je proces zmanjševanja inflacije uspešno nadaljeval in prvič, po skoraj dvajsetih letih, zaključil leto z enoštevilčno inflacijo. Z drugimi besedami, pozitivna rast gospodarstva v stabilnejših razmerah korak za korakom približuje Slovenijo h konkurenčnim partnerjem razvite Evrope in spodbuja zaupanje v domač bančni sistem, ki upravlja z vedno večjimi denarnimi prihranki. Ti so zametek za financiranje novih investicij, ki naj bi omogočile odpiranje novih delovnih mest in izboljšale konkurenčno sposobnost slovenskih subjektov na različnih trgih.

Razumljivo je, da prinaša nižja inflacija s seboj dodatne zahteve po racionalnejšem gospodarjenju v primerjavi s tistim v času hiper-, oziroma visoke inflacije. Pričelo je primanjkovati prostora in časa v marsikaterem podjetju za razne finančne operacije, ki jim je botrovala visoka inflacija, kajti realne vrednosti so v stabilnejših razmerah razpoznavnejše, možnosti za finančne manipulacije manjše, zahteve po reorganizacijah in pravih sanacijah večje. To so simptomi, ki kažejo na to, da je proces zdravljenja in prilagajanja pravilno usmerjen in da bodo na koncu ob prizadevanju širše skupnosti ostali in preživeli le zdravi, sposobnejši in močnejši.

V takem okolju postaja tudi delovanje denarne politike še težje, kajti zniževanje inflacije ob sanacijskem procesu gospodarstva in gospodarski rasti terja od centralne banke na eni strani še previdnejše, na drugi strani pa vztrajnejše delovanje v smeri nadaljnje stabilizacije. Iz tega zornega kota lahko globalno ugotovimo, da je preteklo leto imelo predvsem tri značilnosti: naraščanje trgovinskega deficita in ob koncu leta simboličen presežek v plačilni bilanci; v prvem polletju nadaljnjo rast vrednosti slovenskega tolarja (apreciacijo), v tretjem in zadnjem kvartalu smo bili priče njegovi depreciaciji, ki je bila posledica slabših rezultatov v menjavi s tujino in predvsem na menjalniškem trgu nastajajoče sistemske nestabilnosti, kljub temu pa je bil prav tečaj tolarja temeljno stabilizacijsko sidro za lanskoletno nadaljnjo stabilizacijo; da se je obrestna mera za domači denar še nadalje zniževala in hkrati, da smo sredi preteklega leta pričeli s prakso obrestnega nominalizma za kratkoročne depozite do 30 dni, pri ostalih depozitih pa razširili osnovo za izračun obrestne mere na trimesečne rezultate inflacije ob jasni nameri, da tudi tu pridemo postopoma na popolni obrestni nominalizem.

Instrumenti, s katerimi je centralna banka vodila denarno politiko, so ostali več ali manj isti kot v bližnji preteklosti, oziroma svoj neposredni bližnji cilj: uravnavati količino denarja v obtoku, oziroma vplivati predvsem na obseg primarnega denarja, je uravnavala z dvodelnimi blagajniškimi zapisi, z blagajniškim zapisom z nakupnim bonom, uveljavila pa sta se zlasti začasni nakup blagajniških zapisov v tujem denarju z obveznim povratnim nakupom in kratkoročno posojilo, ki sta z redno uporabo postala stabilen in zanesljiv vir bančne likvidnosti.

Iz zunanjega zornega kota sta preteklo leto širše denarno področje zaznamovali še dve pomembni dejstvi: 8. junija v New Yorku doseženi okvirni sporazum med Republiko Slovenijo in privatnimi bankami, po katerem naj bi Slovenija prevzela 18% celotnega jugoslovanskega dolga po Novem finančnem sporazumu iz leta 1988; 1. septembra razglasitev konvertibilnosti slovenskega tolarja, skladno z določili 8. člena Statuta Mednarodnega denarnega sklada. Oba omenjena dogodka lahko ocenimo kot nadaljnje utrjevanje slovenskega ratinga na zunanjih denarnih in kapitalskih trgih, hkrati pa tudi kot dodatno obveznost Banke Slovenije, tako pred domačo, kot tudi zunanjo javnostjo, pri nadaljnji skrbi za čim bolj zdrav in stabilen slovenski tolar.

Dovolite mi, cenjeni Državni zbor, da se Vam ob tej priložnosti hkrati zahvalim za sodelovanje, sugestije in predloge, ki smo jih bili deležni v preteklem letu, kadar smo skupaj razpravljali o problemih denarne politike. Z vso odgovornostjo se zavedamo, da bo nadaljnje približevanje Slovenije k rezultatom, ki jih dosegajo evropske države, tako na širšem gospodarskem, kot tudi na ožjem denarnem področju, v bližnji prihodnosti težko in bo terjalo še tesnejše sodelovanje vseh, ki so v državi odgovorni za posamezne politike. Hkrati vemo, da bo nujno potrebna reforma "standarda socialne države" terjala dodatno varčevanje in racionalizacijo na vseh področjih, če želimo, da se bo pozitivni proces stabilizacije in gospodarske rasti v Sloveniji nadaljeval. Ob vsem tem pa se tudi zavedamo, da mnogi še vedno gojijo zgrešeno denarno iluzijo, povezano z ohlapnejšo denarno politiko centralne banke. Za taka pričakovanja in prizadevanja bo ob naših skupnih naporih vse manj razumevanja in hkrati vse več prepričanja, da sta denarna, oziroma cenovna stabilnost garanta našemu nadaljnjemu razvoju in vsestranskemu napredku. Banka Slovenije za ta cilj nima in ne sme imeti alternative.

dr. France Arhar
Guverner

Ljubljana, 29.03.1996

I. BANKA SLOVENIJE: ZAKONSKI STATUS IN NALOGE

Banka Slovenije je bila kot centralna banka ustanovljena v sklopu osamosvojitvene zakonodaje 25. junija 1991, ko je bil poleg vseh pomembnih sistemskih zakonov ob Temeljni ustavni listini o samostojnosti in neodvisnosti in ustavnem zakonu za izvedbo Temeljne ustavne listine sprejet tudi Zakon o Banki Slovenije. Banka Slovenije je kot centralna banka izrecno opredeljena v 152. členu Ustave Republike Slovenije.

Ustava določa, da je Banka Slovenije samostojna in odgovarja neposredno Državnemu zboru; Državni zbor imenuje guvernerja Banke. Po zakonu sta organa Banke Slovenije Svet Banke Slovenije in guverner. Svet Banke Slovenije sestavlja enajst članov, od tega šest iz vrst neodvisnih strokovnjakov, ki jih imenuje Državni zbor na predlog predsednika republike. Člani Sveta pa so po položaju tudi guverner, namestnik guvernerja in trije viceguvernerji; namestnika guvernerja in viceguvernerje imenuje Državni zbor na predlog guvernerja. Mandat članov Sveta traja šest let. To velja tudi za guvernerja, namestnika guvernerja in viceguvernerje.

Zakon opredeljuje osrednjo nalogo Banke Slovenije kot skrb za stabilnost valute in za splošno likvidnost plačevanja v državi in do tujine. Za uresničevanje te naloge Banka Slovenije uravnava količino denarja v obtoku, skrbi za splošno likvidnost bank in hranilnic, skrbi za splošno likvidnost v plačilih do tujine, kontrolira banke in hranilnice, izdaja bankovce in daje bankovce in kovance v obtok, predpisuje pravila za izvajanje jamstva za vloge občanov ter opravlja določene posle za Republiko Slovenijo. Poleg navedenega ima Banka Slovenije določene naloge in pristojnosti tudi po Zakonu o bankah in hranilnicah, po Zakonu o deviznem poslovanju, po Zakonu o kreditnih poslih s tujino ter po Zakonu o predsanaciji, sanaciji, stečaju in likvidaciji bank in hranilnic.

Banka Slovenije je pri odločanju o denarni politiki in njenem izvajanju ter pri uresničevanju drugih nalog in pooblastil tako po Zakonu o Banki Slovenije kot tudi po drugih zakonih neodvisna; Svet Banke Slovenije in guverner sta za uresničevanje nalog Banke Slovenije odgovorna Državnemu zboru. Banka Slovenije mora za najmanj polletno obdobje predložiti Državnemu zboru poročilo o svojem delu. Državnemu zboru mora predložiti v potrditev tudi finančni načrt in letni obračun, in ob tem predložiti letno poročilo o svojem delu.

Zakon izrecno določa, da sme Banka Slovenije odobravati Republiki Sloveniji posojila le do višine 5% letnega proračuna oziroma do ene petine predvidenega proračunskega primanjkljaja. Posojila morajo biti poravnana do konca proračunskega leta, kar pomeni, da ne morejo biti vir financiranja primanjkljaja. V praksi se od ustanovitve Banke Slovenije naprej proračun pri njej še ni zadolžil.

II. PREGLED GLAVNIH GOSPODARSKIH GIBANJ

Padec mednarodne konkurenčnosti zaradi realne apreciacije tolarja od konca 1993. leta naprej in rasti povprečnih plač nad rastjo produktivnosti dela v industriji je postavil v letu 1995 zlasti delovno intenzivne panoge (tekstilno, usnjarsko, lesno, kovinsko itd.) pred nujen proces prestrukturiranja. Vse te panoge veliko izvažajo, tako da je postala njihova nekonkurenčnost v tujini v letu 1995 že pomemben omejitveni dejavnik gospodarske rasti. Julija 1995. leta je začel (po desezoniranih podatkih) rahlo padati količinski izvoz blaga v tujino, takoj zatem pa je prišlo tudi do stagniranja industrijske proizvodnje. Nominalna (dolarska) rast izvoza v drugi polovici 1995. leta je bila torej samo še posledica sezonskih dejavnikov in rasti (dolarskih) cen. V kratkoročnem prihodnjem obdobju je mogoče pričakovati pozitivne učinke ponovnega padca vrednosti tolarja v drugem polletju 1995, na nekoliko daljši rok pa bodo bolj pomembni rezultati dohodkovne politike in dodatne investicije za prilagoditev in prestrukturiranje delovno intenzivnih panog.

Investicijska klima je bila zaradi zamujanja procesa privatizacije v letih 1992-1995 še šibka, saj so bila zlasti srednja in velika podjetja previdna pri investiranju. Zaradi večje dinamike v novo nastajajočem drobnem privatnem sektorju in zaradi nekaterih večjih državnih infrastrukturnih projektov se je delež investicij v BDP v letu 1995 sicer povečal za okrog 2 strukturni točki, to je na 22%, vendar je v primerjavi s hitro rastočimi gospodarstvi slovenski delež investicij v BDP še vedno podpovprečen.

V končnem rezultatu je znašala (ocenjena) gospodarska rast v 1995. letu 4,8%, kar je nekoliko manj od načrtovane in manj od tiste iz 1994. leta (5,3%). Ne glede na rahlo pojemanje domače gospodarske konjunkture v 1995. letu je to že tretje zaporedno leto pozitivne gospodarske rasti ob sočasnem uspešnem zmanjševanju inflacije. Po predhodnih ocenah je v letu 1995 naraščala aktivnost najbolj v gradbeništvu (9%), gostinstvu (7%), prometu (7,5%) in trgovini (6%), najmanj pa v kmetijstvu (2%) ter rudarstvu (0%). Zaposlenost se je v letu 1995 zmanjšala za 0,3%, kar je manj kakor v letu poprej. Hkrati je upadla tudi standardizirana stopnja brezposelnosti, ki je znašala maja 1995 7,4%, kar je na ravni, kot velja za povprečje EU. V drugem polletju 1995. leta se je brezposelnost, merjena s prijavami na zavodih za zaposlovanje, ponovno povečala.

Slika 1: Industrijska proizvodnja in promet v trgovini na debelo ter četrtletne ocene realnega BDP od 1992. do 1995. leta (1990=100, desezonirani podatki)

Vir: Statistični urad RS; četrtletne ocene BDP: Banka Slovenije.

Viri gospodarske rasti so bili v 1995. letu (po predhodnih ocenah) 15,5% rast investicij v osnovna sredstva, 5,1% rast zasebne porabe, 4,1% rast javne porabe ter 4% realna rast izvoza blaga in storitev. Omejevalno je delovalo v letu 1995 predvsem slednje gibanje, ob upoštevanju dejstva, da predstavlja tuje povpraševanje glavno komponento v slovenskem agregatnem povpraševanju s 56% deležem v letu 1995, v primerjavi, na primer, s 54% deležem domače zasebne porabe. Presežek izvoza nad uvozom blaga in storitev je znašal le 1,9% (brez vključevanja turistične porabe v tujini), kar je najmanj v vseh letih po osamosvojitvi.

Občutna rast zasebne porabe v 1995. letu je bila omogočena predvsem z ne zadosti trdno dohodkovno politiko. Celotna izplačila neto plač so se realno povečala za 5,7%, izplačila drugih prejemkov iz delovnega razmerja pa celo za 11,5%. Pomembnejši omejitveni dejavnik je bila v 1995. letu predvsem zaostrena tolarska likvidnost, saj sta se zelo povečala število blokiranih žiro računov ter obseg blokiranih imetij na žiro računih gospodarstva. Socialni transferji so se povečali v realnem izrazu za 3,1%. Kupna moč vseh navedenih prejemkov prebivalstva je v letu 1995 za skoraj 6% presegla raven iz 1990. leta. Od tega leta so najhitreje naraščali drugi prejemki iz delovnega razmerja (prejemki po pogodbenem delu itd.), saj plačajo na ta izplačila podjetja precej manjše davčne obremenitve in prispevke kakor na redne plače.

Tabela 1: Končna poraba bruto domačega proizvoda (v %)

	1992	1993	1994	1995
1. BRUTO DOMAČI PROIZVOD (4+5)	100,0	100,0	100,0	100,0
2. Izvoz blaga in storitev	63,7	58,7	60,9	55,9
3. Uvoz blaga in storitev	54,5	55,7	55,9	54,0
4. Saldo (izvoz-uvoz)	**9,2**	**3,0**	**5,0**	**1,9**
5. Domača končna poraba (6 do 10)	**90,8**	**97,0**	**94,9**	**96,9**
6. Domača zasebna poraba	52,9	55,2	53,8	53,8
7. Javna poraba	20,5	20,7	20,0	19,8
8. Investicije v osnovna sredstva	17,6	18,1	20,2	22,2
9. Prirast zalog	-0,3	1,0	0,9	1,1
10. Statistična napaka	0,0	1,9	0,1	1,2
• **Realne stopnje rasti BDP v %**	**-5,4**	**1,3**	**5,0**	**4,8**
• BDP v mio USD	12.365	12.672	14.037	
• BDP na prebivalca v USD	6.195	6.366	7.181	
• BDP na prebivalca po kupni moči v USD	8.109	8.579	9.465	

Vir: Ocene Urada RS za makroekonomske analize in razvoj: realne stopnje rasti BDP in podatki v dolarjih za leta 1992-1994: Statistični urad Republike Slovenije.

V konsolidirani bilanci štirih javnofinančnih blagajn (ožjega državnega in občinskih proračunov ter obveznega pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja) je bil v 1995. letu realiziran primanjkljaj v višini 0,3% BDP. Ožji državni proračun je bil vse leto v presežku, s čimer je država z varčevanjem podpirala stabilizacijsko politiko centralne banke.

Davčni prihodki javnega financiranja so se povečali v realnem izrazu za 5,5%. Davčni viri iz prometnih davkov so se povečali nominalno za 25,5% in iz carin za 21,5%, iz davkov socialnega zavarovanja za 17,6% in iz dohodnine za 14,9%, medtem ko so se viri iz pobranih davkov od dobička zmanjšali za 19,8%, zaradi ukinitve posebnega davka na plače, ki presegajo omejitve iz socialnega dogovora, in zmanjšanja stopnje davka na dobiček s 35% na 25%. V celotnem davčnem instrumentariju so predstavljale davčne vrste, ki bremenijo plače, še vedno 58%, prometni davki (skupaj z uvoznimi dajatvami) pa 36% vseh fiskalnih prihodkov. Davki iz dobička so prispevali manj kakor 2%.

Zakladnica Ministrstva za finance je svoje likvidnostne presežke, ki so v določenih mesecih presegli 30 milijard tolarjev, vlagala pretežno v poslovne banke, v drugem polletju pa tudi vezala pri Banki Slovenije, in to je prispevalo k zniževanju pasivnih in aktivnih obrestnih mer. Zadolževanje na domačem trgu je bilo v letu 1995 omejeno na vzdrževanje obstoječih finančnih instrumentov (zakladne menice) in prvič na kratkoročen sindiciran kredit v tujem denarju od domačih poslovnih bank v znesku 15,7 milijonov ameriških dolarjev. V tujini pa se je uradni sektor zadolžil za 132 milijonov dolarjev ali še enkrat več kakor leto poprej. Ta znesek vključuje tudi črpanja kreditov tistih podjetij, za katerih zadolžitev je država dala garancijo. Zadolževanje države v tujini bi bilo lahko neugodno za gibanja na domačem deviznem trgu, če ne bi bilo ustreznega sodelovanja med Ministrstvom za finance in Banko Slovenije, na podlagi katerega je ministrstvo najeta devizna sredstva začasno deponiralo pri Banki Slovenije.

Ministrstvo za finance je v 1995. letu izvedlo obsežno restrukturiranje državnega dolga po obveznicah za sanacijo bank in hranilnic, in sicer po dveh elementih. Za 1,78 milijarde nemških mark obveznic je bila skrajšana ročnost s 30 let na 4-16 let, poleg tega pa se je za obveznice spremenila obrestna mera, in sicer z 8% nad devizno klavzulo na 4,5-6% letno nad revalorizacijsko stopnjo (R). V 1995. letu je Republika Slovenija prevzela terjatve poslovnih bank (ki niso v sanacijskem postopku) do nekdanje Narodne banke Jugoslavije iz naslova izplačanih deviznih vlog bank. Banke so za obseg terjatev v višini 544 milijonov mark prejele imenske obveznice s 3% letno obrestno mero nad revalorizacijsko klavzulo. Rok odplačila obveznic je 20 let.

Težišče ekonomske politike v 1995. letu je bilo na nadaljnjem zniževanju inflacije in stabiliziranju nominalnih ekonomskih procesov. V letu dni od decembra predhodnega leta do decembra 1995 so cene na drobno porasle za 8,6%, v primerjavi z 18,3% v letu 1994.

Slika 2: Mesečne stopnje rasti cen na drobno in rast nadzorovanih cen (v%)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije in Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Cene življenjskih stroškov so porasle za 9,0%, cene proizvajalcev v industriji pa za 7,9%. S tem je Slovenija v 1995. letu realizirala najmanjšo inflacijo po 1976. letu. Nadpovprečno nad splošno rastjo cen so se povečale cene storitev (11,1%), podpovprečno pa cene v predelovalnih dejavnostih (7,6%).

V 1995. letu je bilo okrog 26% vseh cen pod neposrednim vladnim nadzorom. Rast cen na drobno, ki so pod neposrednim vladnim nadzorom, je znašala 8,3%, to je v približnem sorazmerju z rastjo prostih cen. Rast nadzorovanih cen je prispevala k celotni inflaciji okrog petino, kar je manj kakor v 1993. in 1994. letu.

Cene menjalnega sektorja so se povečale za 8,8%, v nemenjalnem sektorju pa za 10,4%. K temu je precej prispeval nominalno stabilni tečaj tolarja v obdobju od januarja do julija. V drugem polletju pa so tako tečaj kot nekatere korekcije cen javnega sektorja ponovno povečevale vhodne stroške proizvodnje.

Izboljšana regulacija cen javnega sektorja in monopolistov je v 1995. letu zmanjšala nihanje indeksa cen na drobno. Zaradi mesečne indeksacije obrestnih mer na finančnem trgu je to vplivalo na manjše nihanje nominalnih in delno tudi realnih obrestnih mer, omogočilo pa je tudi začetek postopne dezindeksacije. Na trgu delovne sile se je ohranila trimesečna indeksacija plač na cene.

III. DENARNA POLITIKA

1. Namere in usmeritve denarne politike

Temeljna usmeritev denarne politike v letu 1995 sta bili, kot v predhodnih letih, nadaljnje postopno zmanjševanje inflacije in zagotavljanje stabilnosti domače valute. Posredni cilj denarne politike je bil, zagotavljati ustrezno količino ponudbe primarnega denarja na podlagi analize povpraševanja po denarju in multiplikatorja. V okviru te temeljne usmeritve je Banka Slovenije izbor instrumentov vselej prilagajala tudi razmeram na deviznem trgu, da bi tako preprečevala neželjena gibanja deviznega tečaja (v režimu uravnavanega drsečega tečaja) in v okviru možnosti delovala za zniževanje obrestnih mer.

Letna stopnja inflacije je z 18,3% v letu 1994 padla na 8,6% v letu 1995. Razmere, ki so določale tekočo politiko Banke Slovenije, so bile drugačne v prvem kakor v drugem polletju. V prvem polletju je bilo gibanje inflacije pod blagodejnim vplivom celo nominalnega upadanja deviznega tečaja, medtem ko je terjala njegova ponovna nagla rast proti koncu leta mnogo bolj aktivno politiko. Na področju tečajne politike so bile, skladno s temi razmerami, naloge največje v prvem polletju, vendar Banka Slovenije v letu 1995 ni imela mandata od Parlamenta, da bi pri tej politiki presegla svoje finančne vire, to pa je v veliki meri določalo meje učinkovitosti pri uresničevanju tega cilja.

Ponudba denarja (M1) je v povprečju leta 1995, v odnosu do povprečja 1994, porasla realno za 22,5% oziroma nominalno za 37,6%. Najmočnejši dejavnik rasti povpraševanja po denarju je bilo zmanjševanje inflacijskih pričakovanj. Drugi najmočnejši dejavnik rasti je bila rast denarnih transakcij. Bruto domači proizvod je porasel realno za 4,8 %, obseg transakcij vseh domačih sektorjev pa za realnih 6,3%, v tem porast transakcij prebivalstva za 7,5%. V smeri rasti povpraševanja po M1 je delovalo tudi znižanje obrestnih mer, za okrog 1 odstotno točko za kratkoročno vezane vloge ter za okrog 3 točke za dolgoročne državne vrednostne papirje.

Slika 3: Cilj in realizacija primarnega denarja v letih 1994 in 1995 (stanja v mlrd SIT, drseča trimesečna povprečja)

Vir: Banka Slovenije.

Tabela 2: Tokovi izdajanja in jemanja iz obtoka primarnega denarja (v mio SIT)

	Stanje 31.12.93	Spre-memba	Stanje 31.12.94	Četrtletne spremembe				Spre-memba	Stanje 31.12.95
				I.	II.	III.	IV.		
Primarni denar	**48.966**	**38.007**	**86.974**	**-3.390**	**11.835**	**451**	**7.608**	**16.503**	**103.477**
Rezerve bank	12.548	18.519	31.067	1.594	2.593	-592	3.298	6.894	37.960
Gotovina	32.548	14.478	47.026	-4.473	9.400	1.741	5.930	12.599	59.625
Vloge nebančnega sektorja	3.871	5.010	8.881	-511	-159	-699	-1.620	-2.989	5.892
Izdajanje	**138.607**	**96.716**	**235.323**	**-7.195**	**21.790**	**12.508**	**39.619**	**66.722**	**302.045**
Tuja aktiva	104.006	86.052	190.058	3.290	23.126	5.765	29.827	62.008	252.066
Terjatve do državnega sektorja	18.599	-3.233	15.366	-89	-81	-6.800	-1.456	-8.426	6.940
Posojila in druge terjatve do bank	15.845	13.794	29.639	-10.353	-1.288	13.558	11.276	13.193	42.832
• lombardna posojila	351	-351	0	0	0	0	66	66	66
• likvidnostna in druga posojila	14.006	3.059	17.065	-1.720	-2.942	7.879	5.681	8.897	25.962
• reodkup deviznih blag. zapisov	1.488	11.087	12.574	-8.633	1.654	5.679	5.530	4.230	16.804
Druge terjatve	157	103	260	-43	33	-15	-28	-53	207
Jemanje iz obtoka	**89.641**	**58.718**	**148.359**	**-3.814**	**9.955**	**12.057**	**32.011**	**50.209**	**198.568**
Tuja pasiva	6.113	-494	5.619	-237	-302	109	39	-392	5.227
Obveznosti v tuji valuti	8.507	14.000	22.507	-3.564	1.968	5.919	11.769	16.092	38.599
Izdani vrednostni papirji	50.385	49.382	99.768	-743	8.254	3.582	15.811	26.904	126.671
• v tolarjih	2.827	9.620	12.447	14.230	-13.423	-1.205	-5.426	-5.824	6.623
• v devizah	47.558	39.763	87.321	-14.973	21.677	4.786	21.237	32.727	120.049
Neto druga pasiva	24.635	-4.170	20.465	729	35	2.448	4.393	7.606	28.071

Vir: Banka Slovenije.

Ponudba primarnega denarja je v letu 1995, glede na povprečje 1994, realno porasla za 30,1%. V prvem četrtletju je presegla tekoči operativni cilj, v drugem in tretjem četrtletju ga je presegala le neznatno, v zadnjem četrtletju pa je bila manjša od cilja. Povprečni obseg primarnega denarja je znašal v 1995. letu 94,8 milijarde tolarjev in ni bistveno presegal ocenjenega povpraševanja po primarnem denarju v višini 93,5 milijarde tolarjev. V drugem polletju je Banka Slovenije zaradi nevarnosti inflacijskih učinkov naraščajočega deviznega tečaja precej omejila ponudbo. Količina primarnega denarja se je od 99,2 milijarde tolarjev v juniju do novembra povečala za manj kakor 1%; decembra je porasla na 100,5 milijarde tolarjev, zaradi upoštevanja sezonskega dejavnika ob koncu leta.

Banka Slovenije je izdala za 66,7 milijarde tolarjev primarnega denarja, iz obtoka pa ga je vzela za 50,2 milijarde. Glavni vir ponudbe je bilo povečanje neto tuje aktive za 62,4 milijarde tolarjev, to je v pretežni meri posledica tečajne intervencije (in vpliv tečajnih razlik v drugem polletju). Denarne učinke povečevanja deviznih rezerv je Banka Slovenije v veliki meri nevtralizirala s prevzemanjem deviznih obveznosti do domačih sektorjev: prek blagajniških zapisov v tujem denarju je začasno umaknila iz obtoka za 32,7 milijarde tolarjev tujega denarja, na račun rasti vlog v tujem denarju pri Banki Slovenije, predvsem likvidnostnih presežkov proračuna, pa 16,1 milijarde tolarjev. Klasični instrument sterilizacije, tolarski blagajniški zapisi, so bili v neto učinku neaktivni, saj je njihovo neto unovčevanje v letu 1995 povečalo primarni denar za 5,8 milijarde tolarjev.

Neto tolarske terjatve do državnega sektorja so se zmanjšale za 8,4 milijarde tolarjev, kar odraža predvsem obveznosti po novih vezanih vlogah proračuna, ki so znašale ob koncu leta 7,8 milijard tolarjev. Terjatve Banke Slovenije do državnega sektorja so protipostavka obveznosti do Mednarodnega denarnega sklada, ter terjatev do Sklada RS za sukcesijo na podlagi prenesene terjatve do nekdanje Narodne banke Jugoslavije.

Posojila bankam so se povečala za 13,2 milijarde tolarjev. V tem okviru so se likvidnostna posojila zmanjšala za 6,1 milijarde, druga posojila, ki vključujejo predvsem septembra uvedena kratkoročna posojila za nadomestitev v Banko Slovenije prenesenih vezanih vlog proračuna, pa so porasla za 15,0 milijarde; izdajanje primarnega denarja po poslih reodkupa deviznih blagajniških zapisov je znašalo 4,2 milijarde tolarjev.

Denarni multiplikator je znašal v povprečju leta 1,86, v primerjavi z 1,99 v povprečju prejšnjega leta, zaradi česar je bilo 17,2% rasti celotne ponudbe denarja, pri danem porastu primarnega denarja, kompenzirane z zmanjšanjem multiplikatorja. Nihanja multiplikatorja med meseci so bila manjša, trendno pa se je multiplikator v prvem polletju zmanjševal, v drugem pa naraščal, predvsem zaradi spremembe v strukturi stopenj obveznih rezerv v aprilu 1995 in postopne prilagoditve bank in nebančnih sektorjev novemu režimu obveznih rezerv.

Tabela 3: Tokovi povečanja in zmanjševanja količine denarja v obtoku (v mio SIT)

	Stanje 31.12.93	Spre-memba	Stanje 31.12.94	Četrtletne spremembe				Spre-memba	Stanje 31.12.95
				I.	II.	III.	IV.		
Denar (M1)	**115.598**	**54.638**	**170.236**	**-12.720**	**26.227**	**-1.590**	**21.748**	**33.665**	**203.902**
Knjižni denar PB	79.430	36.464	115.894	-8.618	17.058	-2.805	18.432	24.066	139.960
od tega: - podjetja	36.041	13.450	49.491	-9.265	8.397	44	10.169	9.345	58.836
- prebivalstvo	20.728	13.934	34.661	2.976	9.809	-3.781	1.598	10.602	45.263
Knjižni denar BS	3.447	3.611	7.058	355	-253	-549	-2.633	-3.081	3.977
Gotovina	32.721	14.563	47.284	-4.456	9.421	1.764	5.950	12.680	59.964
Povečanje	**838.143**	**326.43**	**1.164.686**	**25.548**	**83.069**	**81.404**	**118.386**	**308.408**	**1.473.093**
Tuja aktiva	292.801	188.307	481.107	3.690	16.516	22.137	36.440	78.782	559.890
Terjatve do javnega sektorja	239.150	21.524	260.674	-6.320	6.684	19.647	27.174	47.185	307.859
Terjatve do podjetij in preb.	304.160	113.749	417.909	28.091	59.079	39.985	50.602	177.757	595.666
* podjetja	248.935	77.405	326.340	19.703	41.552	15.167	32.174	108.595	434.935
- kratkor. posojila	85.697	50.281	135.978	16.532	25.846	10.615	8.671	61.665	197.643
- dolgor. posojila	63.149	15.531	78.680	2.862	13.736	12.437	23.826	52.861	131.542
- tolarski vredn. papirji	17.802	-424	17.377	193	157	-231	3.081	3.200	20.577
- kapitalske naložbe	5.647	11.880	17.527	633	-332	654	-678	277	17.804
- devizne terjatve	76.641	136	76.777	-518	2.143	-8.308	-2.725	-9.408	67.369
* prebivalstvo	55.225	36.344	91.569	8.388	17.527	24.818	18.428	69.162	160.731
- kratkor. posojila	19.950	6.253	26.204	-133	-34	5.631	1.917	7.381	33.585
- dolgor. posojila	35.274	30.091	65.366	8.521	17.561	19.187	16.511	61.780	127.146
Terjatve do drugih fin. org.	2.032	2.963	4.995	87	791	-364	4.170	4.683	9.679
Zmanjšanje	**722.545**	**271.904**	**994.449**	**38.267**	**56.843**	**82.995**	**96.638**	**274.743**	**1.269.192**
Tuja pasiva	141.156	9.267	150.422	-9.793	9.806	3.668	23.297	26.978	177.400
Nedenarne vloge	400.726	183.178	583.904	50.203	33.692	54.380	51.048	189.323	773.227
- v tolarjih	186.962	130.026	316.988	47.214	10.777	28.651	7.139	93.780	410.767
od tega: - podjetja	91.774	45.685	137.458	10.720	2.250	15.168	5.871	34.010	171.468
- prebivalstvo	47.230	64.392	111.621	27.430	5.483	-3.176	2.662	32.400	144.021
- v devizah	213.764	53.152	266.916	2.989	22.915	25.730	43.909	95.543	362.459
od tega: - podjetja	26.662	-7.909	18.753	472	258	99	-3.986	-3.157	15.595
- prebivalstvo	178.673	46.223	224.895	7.237	21.418	18.382	36.952	83.989	308.884
Vrednostni papirji	31.146	5.069	36.214	-2.588	12.517	4.897	5.693	20.520	56.735
- v tolarjih	20.795	1.555	22.350	3.085	90	4.856	9.220	17.251	39.601
- v devizah	10.351	3.514	13.864	-5.672	12.427	41	-3.527	3.269	17.134
Omejene vloge	1.887	4.199	6.086	-1.762	1.011	-1.131	1.464	-417	5.669
Neto druga pasiva	147.631	70.192	217.823	2.206	-183	21.180	15.136	38.339	256.161

Vir: Banka Slovenije.

Viri povečevanja in zmanjševanja količine denarja v obtoku (M1) so se v letu 1995 precej razlikovali od tistih v letu poprej. Medtem ko je predstavljalo v letu 1994 povečanje tuje aktive bančnega sistema 58% vseh tokov povečevanja količine denarja, je znašalo v letu 1995 samo 78,8 milijard tolarjev oziroma 26%. Glavni viri izdajanja denarja so bili krediti gospodarstvu v višini 108,6 milijard tolarjev, kar pomeni porast za 33,3% v primerjavi s stanjem ob koncu 1994., in krediti prebivalstvu v višini 69,2 milijarde tolarjev, kar pomeni porast za 75,5%. Ob sproščenih virih za financiranje domačih sektorjev so banke v letu 1995 očitno dale prednost kreditiranju prebivalstva, s predpostavko, da bo tveganost naložb v ta sektor manjša. Terjatve do državnega sektorja (ki so ob koncu 1995. leta s 83% sestavljale

terjatve po državnih obveznicah) so porasle za 47,2 milijarde tolarjev, ali za 18,1%, v pretežni meri na račun prevzema obveznic za izplačane devizne hranilne vloge.

Na strani zmanjševanja denarja v obtoku je največ prispevalo povečanje vlog v tujem denarju za 95,5 milijarde tolarjev, ali za 35,8%, ter nevpoglednih tolarskih vlog za 93,8 milijarde tolarjev, ali za 29,6%. Premik nazaj iz tolarskega varčevanja v varčevanje v tujem denarju je bil zelo močan pri prebivalstvu v drugem polletju, ko so se vloge v tujem denarju povečale za 55,3 milijarde tolarjev, ob sočasnem (minimalnem) zmanjšanju nevpoglednih tolarskih vlog. Neto povečanje drugih obveznosti slovenskega bančnega sistema v višini 38,3 milijarde tolarjev predstavlja predvsem dokapitalizacijo in rast dobičkov bank.

2. Obrestne mere

V prizadevanjih za splošno znižanje obrestnih mer je Banka Slovenije tudi v letu 1995 s svojimi ukrepi in z uporabo instrumentov denarne politike vplivala zlasti na obrestno mero na medbančnem denarnem trgu, posredno pa na znižanje vseh obrestnih mer.

Tabela 4: Obrestne mere v letu 1995 (skupna nominalna obrestna mera v % letno; vezane vloge in kratkoročna posojila bank: v % nad revalorizacijo)

Mesec	Obrestne mere Banke Slovenije				Obrestne mere bank				Veljavna revalorizacija
	Eskontna mera	Lombardna mera	Repo posli 1)	Kratkoročna posojila 2)	Vloge nad 31 dni	Vloge nad 1 leto	Kratkoročna posojila	Medbančna posojila	
januar	16,0	17,0		16,0	7,3	10,8	15,9	19,3	13,7
februar	16,0	17,0	12,1	16,0	7,2	10,6	15,7	20,4	15,3
marec	16,0	17,0	16,4	16,0	7,1	10,4	15,2	16,0	11,1
april	10,0	11,0	11,9	12,0	6,2	9,4	14,1	11,0	6,3
maj	10,0	11,0	9,6	10,0	6,1	9,4	14,2	6,4	4,8
junij	10,0	11,0	8,7	10,0	6,2	9,4	13,8	7,3	3,7
julij	10,0	11,0	8,4	9,3	6,2	9,4	13,6	7,7	4,8
avgust	10,0	11,0	9,1	9,3	6,3	9,4	13,5	8,9	6,0
september	10,0	11,0	8,8	9,3	6,2	9,4	12,6	9,3	6,3
oktober	10,0	11,0	11,2	9,3	6,3	9,4	12,7	11,6	8,6
november	10,0	11,0	12,7	9,3	6,3	9,4	12,6	12,4	10,2
december	10,0	11,0	14,9	10,3	6,2	9,4	12,5	15,9	13,7

1) Izračun iz tečaja povratnega odkupa pri začasnem nakupu BZ (repo posli)

2) Za redna kratkoročna posojila (KRP)

Že v predhodnem letu začeto postopno uvajanje nominalne obrestne mere pri nekaterih instrumentih denarne politike je Banka Slovenije v maju 1995 dopolnila tako, da je nominalno obrestno mero uvedla pri vseh instrumentih denarne politike z dospelostjo do enega meseca. Pri instrumentih z dospelostjo nad en mesec so obrestne mere še naprej sestavljene iz revalorizacijskega in realnega dela. Za revalorizacijski del je Banka Slovenije v maju uvedla izračun na podlagi povprečne rasti drobnoprodajnih cen preteklih treh mesecev (prej rast cen preteklega meseca). Usmeritvam Banke Slovenije za določanje obrestnih mer so v juniju sledile banke, v avgustu pa je bil enak način določen za izračun temeljne in zamudne obrestne mere. Zakon, ki določa temeljno in zamudno obrestno mero, je pooblastil Banko Slovenije za določanje metodologije izračuna revalorizacije. Banka Slovenije do konca leta ni spremenila v maju določenih pravil.

Banka Slovenije je podprla dogovor bank o najvišjih pasivnih obrestnih merah za vloge do enega leta. Po sklenitvi sporazuma je bil to eden od razlogov, da je sredi leta prenehala pogojevati uporabo obveznih rezerv z višino pasivnih obrestnih mer bank. Če banka ali hranilnica prizna višje pasivne obrestne mere, kot so določene v veljavnem dogovoru bank, mora imeti obvezno rezervo v celoti na posebnem računu. Možnosti za nadaljnje zniževanje obrestnih mer je Banka Slovenije nakazovala z zniževanjem svojih obrestnih mer, predvsem eskontne in lombardne obrestne mere ter repo obrestne mere (za začasni nakup blagajniških zapisov v tujem denarju).

Obrestne mere Banke Slovenije. V aprilu je bila eskontna mera Banke Slovenije znižana s 16 na 10 odstotkov in s tem lombardna s 17 na 11 odstotkov. Z znižanjem eskontne mere, s prilagajanjem obrestnih mer znižani inflaciji in po uvedbi nominalnih obrestnih mer so se za likvidnostna posojila Banke Slovenije obrestne mere z začetnih 21,7 odstotka letno znižale na 11 odstotkov, in za redno kratkoročno posojilo s 16 na 7,5 odstotka letno. Sočasno z zniževanjem obrestnih mer za posojila je Banka Slovenije zniževala tudi obrestne mere za lastne blagajniške zapise (najvišja z rokom do 30 dni je na začetku leta znašala 22,8 odstotka letno, konec leta pa 6,5 odstotka). S prehodom na izračun revalorizacije iz trimesečnih rasti cen je postalo nihanje revalorizacijskega dela in s tem skupne obrestne mere manjše kakor pred spremembo. Ob upoštevanju rasti cen v predhodnem mesecu bi bile mesečne revalorizacije od -0,1 odstotka v maju do 1,3 odstotka v decembru, dejansko pa so znašale od 0,3 v juniju do 1,1 odstotka v decembru.

Ciljem denarne politike in nameri za nadaljnje znižanje inflacije in obrestnih mer je Banka Slovenije prilagajala tudi oportunitetne stroške pri drugih instrumentih denarne politike, zlasti pri začasnih nakupih blagajniških zapisov z obveznim povratnim nakupom.

Slika 4: Nekatere obrestne mere v letu 1995 (skupne nominalne obrestne mere, v % letno)

Vir: Banka Slovenije.

Repo obrestna mera se je nominalno gibala med 8,4 odstotka v juliju in 16,4 odstotka v marcu in je sledila zlasti gibanjem medbančne obrestne mere. Ta je po uvedbi nominalne obrestne mere znašala povprečno dnevno od 6,4 v maju do 15,9 odstotka v decembru; v istem obdobju je znašala repo obrestna mera od 9,6 v maju do 14,9 odstotka v decembru.

Banka Slovenije je tudi redno prilagajala obrestne mere za blagajniške zapise v tujem denarju gibanju obrestnih mer na tujih denarnih trgih.

Obrestne mere bank na medbančnem denarnem trgu so bile v prvih štirih mesecih leta na razmeroma nizki ravni (realno med 4,4 in 4,9 odstotka, nominalno od 11 do 20,4 odstotka), nižje kakor likvidnostna posojila Banke Slovenije. Od maja, ko so izražene nominalno na letni ravni, so se obrestne mere gibale povprečno mesečno od 6,4 do 15,9 odstotka. Konec leta so porasle zaradi sezonskega porasta inflacije, vendar so bile občasno nižje kakor inflacija na letni ravni, medtem ko so bile v predhodnem letu realno nad inflacijo.

3. Uporaba instrumentov denarne politike

Banka Slovenije je vodila denarno politiko pretežno z instrumenti, uveljavljenimi že v preteklih letih, pogoje pa je prilagajala tekočim denarnim gibanjem in zastavljenim ciljem. V letu 1995 je Banka Slovenije dajala primarni denar v obtok predvsem s posojili, reodkupom blagajniških zapisov v tujem denarju ter z nakupom deviz od bank in države. Iz obtoka je primarni denar jemala z izdajo lastnih blagajniških zapisov ter prodajo deviz. V drugi polovici leta je Banka Slovenije uvedla nakup deviz pri Banki Slovenije z odloženim izplačilom ter dopolnila likvidnostno posojilo z uvedbo posojila v skrajni sili. Med instrumenti denarne politike sta se uveljavila predvsem začasni nakup blagajniških zapisov in kratkoročno posojilo, ki sta z redno uporabo postala stabilen in zanesljiv vir bančne likvidnosti, zmanjšalo pa se je črpanje rednih likvidnostnih posojil.

Količino denarja v obtoku je Banka Slovenije uravnavala tudi z obveznimi rezervami bank in hranilnic, in v skrbi za splošno likvidnost bančnega sistema predpisala način uporabe obveznih rezerv. Za uravnavanje splošne likvidnosti bank v plačilih do tujine določa Banka Slovenije minimalno rezervo v devizah (devizni minimum).

Posojila bankam

Posojila bankam so bila v letu 1995 po obsegu in redni uporabi najpomembnejši instrument denarne politike. Banka Slovenije je dajala primarni denar v obtok z lombardnim, kratkoročnim in likvidnostnimi posojili. Največji delež v prvih devetih mesecih leta so predstavljala likvidnostna posojila, v zadnjem trimesečju pa kratkoročna posojila.

Lombardno posojilo predstavlja že drugo leto zapored med posegi Banke Slovenije le minimalni delež. Vse leto je bila neprekinjeno odprta ponudba za interventno lombardno posojilo, namenjena vsem bankam, in pomeni za banke tudi izhod v sili. Na podlagi te ponudbe lahko banke kadarkoli dobijo posojilo za pet dni v višini 2,5 odstotka zastavljenih blagajniških zapisov BS v tujem denarju ali zakladnih menic, in zastavijo štiridesetkrat večji znesek kot dobijo posojila. Obrestna mera je eno odstotno točko nad eskontno mero Banke Slovenije, v letu 1995 je to do aprila 17 in od sredine aprila 11 odstotkov letno. Dodatni pogoj za odkup deviznih pritokov od podjetij po določenem tečaju je bil ukinjen konec januarja.

Tabela 5: Uporaba instrumentov denarne politike (v mio SIT)

	Stanje 31.12.94	Povprečno dnevno stanje v trimesečju 95				Stanje 31.12.95
		I.	II.	III.	IV.	
Posojila bankam	**17.065**	**16.892**	**11.795**	**13.296**	**30.195**	**26.028**
- Lombardno	0	181	11	0	51	66
- Kratkoročno	3.281	2.189	780	3.205	21.176	18.295
- Likvidnostno	13.784	14.522	11.004	10.091	8.968	7.667
Reodkup blagajniških zapisov	**0**	**3.400**	**5.095**	**7.848**	**14.231**	**16.804**
Reodkup deviz	**12.574**	**821**	**0**	**0**	**0**	**0**
Izdani blagajniški zapisi BS	**99.768**	**99.167**	**104.373**	**103.848**	**117.469**	**126.672**
- V tolarjih - banke in hranilnice	7.392	11.034	10.404	5.015	1.626	1.547
- Dvodelni	2.646	1.626	1.204	3.250	5.333	4.093
- Z nakupnim bonom	2.409	9.082	7.525	4.315	3.278	983
- V tujem denarju	87.321	77.424	85.239	91.268	107.233	120.049
Prejete vloge države	**0**	**0**	**0**	**1.176**	**15.740**	**7.800**
Obvezne rezerve bank in hranilnic	**30.162**	**31.785**	**35.627**	**37.329**	**37.274**	**37.017**
Devizni minimum bank (v mio ECU)	**1.170**	**1.217**	**1.305**	**1.477**	**1.579**	**1.586**
Nakupi deviz v obdobju		**16.268**	**3.209**	**2.547**	**963**	
Prodaje deviz v obdobju		**2.058**	**1.833**	**6.835**	**12.624**	

Vir: Banka Slovenije.

Največ lombardnih posojil je bilo črpanih v januarju in februarju, v manjšem znesku še marca, aprila, oktobra in novembra. Vseh črpanih lombardnih posojil je bilo za 3,7 milijarde tolarjev, odplačanih 3,6 milijarde tolarjev, povprečno dnevno črpanje za vse mesece v letu pa le 72 milijonov tolarjev.

Kratkoročno posojilo je instrument denarne politike, uveden konec leta 1994 in namenjen predvsem bankam, ki so najbolj aktivne pri odkupu deviznih pritokov od podjetij. Po spremenjenih pogojih v drugem polletju 1995 se delež posamezne banke v skupni ponujeni količini posojila izračuna na podlagi njenega deleža v doseženi neto devizni poziciji (prej v preseganju neto devizne pozicije). Podlaga za črpanje in zavarovanje posojila so blagajniški zapisi BS v tujem denarju. V septembru je Banka Slovenije podaljšala čas črpanja kratkoročnega posojila z enega na tri mesece in ob rednih uvedla še dodatna kratkoročna posojila. Z dodatnimi kratkoročnimi posojili je Banka Slovenije nevtralizirala učinek prenosa likvidnostnih presežkov proračuna v vezano vlogo pri Banki Slovenije.

Redno kratkoročno posojilo daje Banka Slovenije z mesečnimi ponudbami. Znesek posojila, ki ga dobi posamezna banka, je odvisen od njenega deleža v skupni neto devizni poziciji in od ponujenega zneska. Obrestna mera je določena nominalno na letni ravni in se je spremenila petkrat, od 16 odstotkov v začetku leta je bila znižana aprila na 14 odstotkov, maja na 10 in julija na 9,25 odstotka, sredi decembra pa povečana na 10 odstotkov. Redno kratkoročno posojilo je med najstabilnejšimi instrumenti, z njim posega Banka Slovenije redno mesečno, banke ga lahko kadarkoli vrnejo in ponovno črpajo.

Na podlagi 28 ponudb so banke v celem letu skupaj črpale 64,8 milijarde tolarjev in v istem letu vrnile 57,6 milijarde tolarjev, neto učinek je bil 7,2 milijarde tolarjev več primarnega denarja v obtoku. Povpraševanje po teh posojilih je bilo večje v začetku in konec leta, ko so bile ponujene kvote izkoriščene prek 80 odstotkov. Povprečno dnevno črpanje je bilo najvišje (7,0 milijarde tolarjev) v decembru, in najnižje (0,7 milijarde tolarjev) v maju, povprečni izračun črpanja za celo leto pa 3,0 milijarde tolarjev dnevno.

Dodatno kratkoročno posojilo ponudi Banka Slovenije bankam na podlagi sprejete vezane vloge Ministrstva za finance. Obdobje črpanja posojila je enako obdobju vezave vloge, vendar največ tri mesece, obrestna mera je praviloma za eno odstotno točko višja kakor za vezano vlogo. Za vezano vlogo plačuje Banka Slovenije obresti po obrestni meri, ki velja za primerljive blagajniške zapise.

Banka Slovenije je bankam prvič ponudila dodatno kratkoročno posojilo po uvedbi v septembru. Vseh ponudb bankam je bilo do konca leta 49, povprečno dnevno stanje posojil od septembra do decembra 11,6 milijarde tolarjev, največ novembra (19,8 milijarde tolarjev). Povprečno obdobje črpanja dodatnih kratkoročnih posojil je bilo 24 dni. Skladno s povpraševanjem bank je bila pokritost vezanih vlog s črpanjem posojila v povprečju 91- odstotna.

Likvidnostno posojilo daje Banka Slovenije na podlagi lastnih blagajniških zapisov in obveznic Republike Slovenije prve in druge izdaje. Podobno kot v prejšnjih letih je tudi v letu 1995 z likvidnostnimi posojili posegala predvsem pri bankah v sanaciji. Likvidnostna posojila so vse banke lahko dobile čez noč po posebni ponudbi, banke v sanaciji pa posebna posojila čez dan in čez noč ter za unovčene potencialne obveznosti. Ponudbo za likvidnostno posojilo, namenjeno vsem bankam, je Banka Slovenije konec leta dopolnila s posojilom v skrajni sili. Obrestne mere za likvidnostna posojila je Banka Slovenije spreminjala pogosteje kakor v prejšnjih letih, usklajevala jih je z obrestnimi merami na medbančnem denarnem trgu z repo obrestno mero in jih prilagajala usmeritvam in nameram denarne politike.

Vsa likvidnostna posojila so v letu 1995 povprečno dnevno znašala 11,2 milijarde tolarjev (v prejšnjem letu 15,8 milijarde tolarjev). Od tega je večina posojil za banke v sanaciji, posojil v skrajni sili v zadnjih dneh leta pa je bilo v povprečju letno manj kot 0,1 milijarde tolarjev.

Likvidnostno posojilo čez noč lahko dobijo po enakih pogojih vse banke, če so neto dolžnice na medbančnem trgu posojanja denarja in uporabijo najeto posojilo za izpolnitev svojih obveznosti. Banka Slovenije daje posojilo po posebni ponudbi, v omejenem znesku, ko je prisotna na večernem medbančnem denarnem trgu. V letu 1995 je s to ponudbo posegala občasno do sredine maja. S prisotnostjo na večernem denarnem trgu vpliva Banka Slovenije tudi na gibanje obrestne mere za medbančna likvidnostna posojila. Za posojila čez noč je v maju uvedla nominalno letno obrestno mero v višini 9 odstotkov, jo sredi julija znižala za pol odstotne točke, potem pa dvakrat povečala za eno odstotno točko, na 10,5 odstotka. Po teh posojilih so povpraševale le banke v sanaciji. Banka Slovenije je sredi leta dopolnila postopke zaključka obdelave plačilnih nalogov v plačilnem prometu in poenotila način uporabe obveznih rezerv (najmanj polovica obvezne rezerve je na posebnem računu). Po teh ukrepih se je zmanjšala potreba za posege Banke Slovenije na večernem denarnem trgu.

Likvidnostno posojilo za banke v sanaciji je odobreno za en dan ali za štirinajst dni. Posojilo za štirinajst dni je banka v sanaciji dokončno odplačala v maju. V večjem znesku je črpala banka v sanaciji posojilo čez dan (povprečno dnevno 2 milijardi tolarjev) in okvirno kreditno linijo (povprečno dnevno 1,8 milijarde tolarjev). Za unovčene potencialne obveznosti sta banki v sanaciji črpali povprečno dnevno 6,3 milijarde tolarjev. Vseh najetih posojil bank v sanaciji je bilo povprečno 11,2 milijarde tolarjev dnevno.

Likvidnostno posojilo v skrajni sili je Banka Slovenije uvedla v decembru. Ponudba za to posojilo je odprta, znesek omejen v višini 95 odstotkov prostega (nezastavljenega) portfelja blagajniških zapisov Banke Slovenije v tujem denarju v banki. Posojilo je namenjeno bankam za nenadne likvidnostne težave in poravnavo obveznosti, in ne za povečevanje kreditov. Čas vsakokratnega črpanja je en dan, po veljavni zamudni obrestni meri z možnostjo ponovne odobritve. Posojilo je v celoti zavarovano s terjatvijo iz blagajniških zapisov BS v tujem denarju. Konec leta so to posojilo uporabile tri banke, stanje posojila je bilo od 1,6 do 2,5 milijarde tolarjev, obrestna mera 31,75 odstotka letno.

Začasni nakup blagajniških zapisov Banke Slovenije

Začasni nakup blagajniških zapisov BS v tujem denarju z obveznim povratnim odkupom je bil v letu 1995 tako kot leto prej najpogosteje uporabljeni instrument denarne politike. Od februarja je Banka Slovenije z njim posegala redno dnevno in začasno kupila 108,3 milijarde tolarjev (1.301 milijon nemških mark), banke pa so povratno kupile 92,2 milijarde tolarjev (1.109 milijone mark). Neto učinek instrumenta je znašal v tem letu 16,1 milijarde tolarjev več primarnega denarja, kolikor znašajo tudi decembrski posegi, ki se nadaljujejo v naslednjem letu. S tem instrumentom je Banka Slovenije zagotavljala stabilen in zanesljiv vir likvidnosti, v obtoku je bilo redno mesečno povprečno devet milijard tolarjev.

Banka Slovenije je s posebnimi ponudbami začasno kupovala blagajniške zapise na 222 avkcijah in določila rok za obvezni povratni odkup praviloma po enem mesecu. Do začetka februarja so banke na sedmih avkcijah licitirale znesek odkupa deviznih pritokov od podjetij, pri vseh naslednjih avkcijah do konca leta pa so banke licitirale tečaj za povratni odkup blagajniških zapisov, kar omogoča izračun vsebovane (repo) obrestne mere. Od ponujenih 1.555 milijonov nemških mark je bilo realiziranih 83 odstotkov, različno po mesecih, največ v drugi polovici leta, ko je bil ponujeni dnevni znesek večji. V celoti so bili odzivi bank na ponudbe Banke Slovenije večji od ponujene količine, zlasti v drugem polletju, medtem ko je bila za prvo polletje realizacija pogosto le polovična.

Pri vseh ponudbah je dodan pogoj za obvezni odkup deviznih pritokov od podjetij v prvem tednu po sklenitvi posla v določenem odstotku začasno prodanih blagajniških zapisov. Ta odstotek se je od začetnega 401 znižal konec junija na 151 odstotkov in do konca leta ostal nespremenjen. Stabilnost pogojev in neprekinjena uporaba sta pomembni značilnosti in prednosti tega instrumenta.

Izdani blagajniški zapisi Banke Slovenije

Banka Slovenije je tudi v letu 1995 jemala denar iz obtoka z lastnimi blagajniškimi zapisi, ki jih izdaja in postopno uvaja že od leta 1992. Vsi blagajniški zapisi, ki so bili v obtoku v letu 1995, so bili uveljavljeni že v prejšnjih letih in so se v letu 1995 le prilagajali spremenjenim pogojem in ciljem denarne politike. Obrestne mere prilagaja Banka Slovenije gibanjem obrestnih mer na tujih trgih in na domačem denarnem trgu. Vseh nakupov blagajniških zapisov s tolarji je bilo po obsegu za 196,8 milijarde tolarjev, vseh izplačil v tolarjih za 196,5 milijarde tolarjev in 73 milijonov nemških mark (devizni del dvodelnega blagajniškega zapisa). Vseh nakupov blagajniških zapisov v tujem denarju je bilo 3,0 milijarde nemških mark in 261 milijonov ameriških dolarjev ter vseh izplačil 2,7 milijarde mark in 252 milijonov dolarjev, od tega je bilo s ponovnimi vpisi vplačanih 2,3 milijarde mark.

Blagajniški zapisi v tolarjih so imenski vrednostni papirji, ki jih vpisujejo banke za dva, dvanajst, trideset ali šestdeset dni, hranilnice pa za sedem in štirinajst dni na podlagi neprekinjeno odprte ponudbe. Razen blagajniškega zapisa za šestdeset dni so vsi vrednostni papirji neserijski. V letu 1995 je bila ponudba razširjena s tridesetdnevnim zapisom, sicer pa se je pri posameznih ponudbah spreminjala le obrestna mera, ki jo Banka Slovenije določa glede na gibanje obrestnih mer na domačem denarnem

trgu in namer denarne politike. Banke ali hranilnice kupijo blagajniške zapise z vplačilom na posebni račun Banke Slovenije, ki izda potrdilo. Nakupi so se glede na prejšnje leto bistveno povečali, vseh vplačil je bilo za 168 milijard tolarjev in izplačil za 174 milijard tolarjev, izplačila so za 6 milijard tolarjev presegla vplačila.

Glede na preteklo leto se je podvojil vpis *dvodnevnih* blagajniških zapisov (vplačilo 57,7 in izplačilo 58,5 milijarde tolarjev), največji vpis je bil od marca do avgusta, sicer pa ob koncu meseca, ko je že izpolnjena obvezna rezerva.

Nominalno največji je bil vpis *dvanajstdnevnih* blagajniških zapisov, skupaj je bilo vplačanih 74,3 milijarde tolarjev in izplačanih 81,2 milijarde tolarjev. Na podlagi teh zapisov lahko banke črpajo tri dni likvidnostno posojilo, vendar te možnosti niso potrebovale.

Za *tridesetdnevni* blagajniški zapis ni bilo zanimanja, medtem ko se je zelo povečal vpis blagajniškega zapisa za *šestdeset dni,* ki je bil uveden konec leta 1994. V letu 1995 je bilo izdanih šestnajst serij: vplačanih je bilo 32,2 milijarde tolarjev in izplačanih 30,3 milijarde tolarjev. Najmanjši znesek za vpis je deset milijonov tolarjev, je serijski vrednostni papir z omejenim obdobjem za vpis; možen je prenos na drugo banko.

Hranilnice vpisujejo *sedem-* in *štirinajstdnevne* blagajniške zapise. Vplačale so 3,9 milijarde tolarjev, izplačil je bilo za 4,2 milijarde tolarjev, njihov delež v skupnih vplačilih je znašal dva odstotka.

Dvodelni blagajniški zapis je kratkoročni, prinosniški, serijski vrednostni papir, izdan v materialni obliki. S posredovanjem bank ga v primarni prodaji lahko kupijo pravne in fizične osebe. Sestavljen je iz tolarskega in deviznega dela, vplača se z diskontom v tolarjih, izplača pa polovica v tolarjih in polovica v nemških markah. Na sekundarnem trgu je možno prodati ločeno tolarski in devizni del. Tolarski del se je do pete emisije tekoče revaloriziral z rastjo cen, od šeste emisije pa s temeljno obrestno mero. Realni donos je bil za seriji, izdani v letu 1995, za tolarski del 6 oz. 5 odstotkov, za devizni del pa 4,5 oz. 3,75 odstotka.

Prvi dvodelni blagajniški zapis je Banka Slovenije izdala julija 1992, potem pa še dvanajst serij v okviru šestih emisij. V letu 1995 sta bili v prodaji dve novi seriji in dve seriji iz preteklega leta. Vseh vplačil je bilo za 14,7 milijarde tolarjev, izplačil pa za 6,2 milijarde tolarjev in 73,0 milijona nemških mark. Z nakupom dvodelnih blagajniških zapisov je bilo v tem letu vzeto iz obtoka bistveno več denarja kakor v prejšnjih letih.

Blagajniški zapis z nakupnim bonom je prinosniški, serijski vrednostni papir, izdan v materialni obliki, v nominalni vrednosti pol milijona tolarjev. Vplača se z diskontom v tolarjih, obrestuje po nominalni letni obrestni meri. Blagajniškemu zapisu je dodan nakupni bon, ki kupcu zagotavlja zavarovanje pred tveganjem višje inflacije od uradno pričakovane in pred tveganjem manjše spremembe deviznega tečaja od uradno pričakovane inflacije. Pravico iz nakupnega bona uveljavi imetnik tako, da s popustom kupi nov blagajniški zapis v tolarjih (brez dodanih nakupnih bonov) ali blagajniški zapis v tujem denarju. Višina popusta je odvisna od števila predloženih delov nakupnega bona posamezne serije, rasti drobnoprodajnih cen ter srednjega tečaja BS v primerjavi z uradno pričakovano inflacijo. Banka Slovenije izda blagajniški zapis z nakupnim bonom dvakrat letno, vsakokrat za šest mesecev, izdaje si sledijo tako, da je dan dospetja prejšnje izdaje enak datumu izdaje naslednje. Prvič je izdala blagajniški zapis junija 1994, od takrat pa še trikrat. Obrestna mera je določena za vsako izdajo posebej, prav tako največje število delov nakupnega bona, ki jih imetnik lahko predloži pri nakupu novega blagajniškega zapisa. Razen ob prvi izdaji poteka prodaja po posebni ponudbi prek avkcij. V letu 1995 sta bili izdani tretja in četrta emisija, izplačani pa druga in tretja, ki sta bili tudi vplačani večinoma v tem letu.

V celem letu je Banka Slovenije prodala 29.395 lotov blagajniških zapisov druge, tretje in četrte izdaje v skupnem diskontiranem znesku 13,9 milijarde tolarjev ter izdala 144.621 delov nakupnih bonov. V istem obdobju je bilo izplačanih 16,1 milijarde tolarjev druge in tretje izdaje. Pri nakupu 1.223 blagajniških zapisov v tolarjih je bilo predloženih 6.115 delov nakupnega bona četrte izdaje in uveljavljenih 24,4 milijona tolarjev popusta. Za nakup 318,8 milijona nemških mark in 117,8 milijona ameriških dolarjev blagajniških zapisov v tujem denarju je bilo predloženih 93.181 delov nakupnega bona prve, druge in tretje izdaje, in uveljavljenih 34,2 milijona mark in 12,3 milijona dolarjev popusta. Konec leta je ostalo neuveljavljenih še 45.308 delov nakupnega bona tretje in četrte izdaje, medtem ko ne bo možno uporabiti 1.054 neuveljavljenih delov prve in druge izdaje. Od oktobra ni bilo popusta za nakup blagajniškega zapisa v tujem denarju, medtem ko popusta za vpis tolarskega blagajniškega zapisa ni bilo od aprila do junija, v avgustu, septembru in novembru.

Blagajniški zapis v tujem denarju je prenosljiv, imenski in neserijski vrednostni papir, ki ga Banka Slovenije neprekinjeno izdaja od januarja 1992. Po neprekinjeni ponudbi ga lahko kupujejo banke, in prek njih druge pravne osebe, vplača se z diskontom v nemških markah ali ameriških dolarjih, čas vpisa je od dveh mesecev do enega leta. Naložbe bank v blagajniške zapise z rokom do 120 dni se vštevajo v izpolnitev deviznega minimuma, pri nakupu blagajniškega zapisa z rokom 180 dni ali več pa lahko investitorji uveljavljajo popust z nakupnimi boni, ki so izdani pri posebnem blagajniškem zapisu. Obrestne mere prilagaja Banka Slovenije obrestnim meram na tujih denarnih trgih, zato so se za vpise v markah v letu 1995 desetkrat znižale, za vpise v dolarjih pa trikrat zvišale in štirikrat znižale. Višina popusta z nakupnim bonom je odvisna od razlike med gibanjem srednjega tečaja BS in pričakovano inflacijo, od števila predloženih nakupnih bonov ter pripadajoče izdaje. Investitorji so lahko v tem letu uveljavljali dele nakupnih bonov vseh štirih izdaj, vendar v različnih številih.

Nakupi blagajniških zapisov v nemških markah so se v letu 1995 povečali za 288,8 milijona, doseženo stanje konec leta 1995 je znašalo 1.165 milijonov mark. Dolarski vpisi so porasli za 9,3 milijona, na 135 milijonov ameriških dolarjev. Od septembra, ko lahko banke z nakupom deviz pri Banki Slovenije vpišejo blagajniške zapise v nemških markah za štiri mesece, so z nakupom deviz banke vpisale 126 milijonov mark blagajniških zapisov. Z nakupnimi boni je bilo uveljavljenih 34,2 milijona mark in 12,3 milijona dolarjev popusta. Vseh nakupov blagajniških zapisov, pri katerih je bil uveljavljen popust, je bilo za 318,8 milijona mark in 117,8 milijona dolarjev.

Blagajniški zapis v tujem denarju je za banke najpomembnejši vrednostni papir, saj je podlaga za sodelovanje pri večini instrumentov denarne politike. Lahko ga zastavijo za lombardno posojilo ali začasno prodajo Banki Slovenije po posebni ponudbi, je podlaga za likvidnostno in kratkoročno posojilo, terjatve iz blagajniških zapisov so uporabljene tudi za zavarovanje sklenjenih poslov. Blagajniški zapis v tujem denarju z dospetjem do 120 dni se všteva tudi v devizni minimum.

Prejete vloge države

Na podlagi sklenjene pogodbe je Banka Slovenije od avgusta 1995 sprejemala vezane vloge države. Vseh vplačanih vezanih vlog je bilo od avgusta do decembra 76,1 milijarde tolarjev in vseh izplačanih 68,3 milijarde tolarjev, od tega največ v novembru in decembru. Povprečno dnevno stanje vezanih vlog je od avgusta, ko je znašalo 1,1 milijarde tolarjev, poraslo do novembra na 21,2 milijarde tolarjev in se v decembru znižalo na 14,3 milijarde tolarjev. Povprečno obdobje vezane vloge je bilo 22 dni (od dva do šestdeset dni).

Z dodatnim kratkoročnim posojilom, danim bankam v višini prejete vezane vloge, je Banka Slovenije zagotovila nevtralni učinek prenosa likvidnostnih presežkov proračuna iz bank v vezano vlogo pri Banki Slovenije.

Obvezne rezerve bank in hranilnic

Obvezne rezerve imajo pri Banki Slovenije banke in hranilnice (vključno s hranilno-kreditnimi službami). Po določitvi temeljne metodologije v letu 1992 je sistem obveznih rezerv med najstabilnejšimi instrumenti denarne politike. V aprilu 1995 je bila metodologija dopolnjena tako, da so se spremenile stopnje glede na čas vezave vlog in ukinile obvezne rezerve na vloge nad eno leto.

Že v letu 1994 je Banka Slovenije delno omejila uporabo obveznih rezerv za dnevno likvidnost, možnost uporabe je bila odvisna od preseganja povprečnih efektivnih pasivnih obrestnih mer posamezne banke v primerjavi z doseženimi vseh bank. Pred to omejitvijo so banke lahko uporabljale obvezno rezervo skladno s svojo likvidnostjo. Sredi leta 1995 je Banka Slovenije za vse banke in hranilnice določila enak delež uporabe obveznih rezerv, ki ni odvisen od gibanja obrestnih mer.

Obvezne rezerve se izračunavajo na vse tolarske vloge, prejeta posojila in izdane vrednostne papirje, katerih lastniki so nebančni sektorji, v odstotkih, ki so različni glede na čas vezave: 12 odstotkov (prej 12,5) na vpogledne in vezane vloge do trideset dni, 6 odstotkov (prej 3) na vezane vloge od enaintrideset dni do tri mesece, 2 odstotka (prej 3) na vezane vloge nad tri do šest mesecev in 1 odstotek (prej 3) za vloge nad šest mesecev do enega leta.

Vse vloge (vključno z vlogami nad eno leto) so naraščale po povprečni mesečni stopnji 2,3 odstotka (leto prej 4 odstotke). V enem letu so se povečale od 441,5 milijarde tolarjev na 577,9 milijarde tolarjev, to je za 136,4 milijarde tolarjev (31 odstotkov). Vpogledne vloge in vezane do enega leta so v obdobju od aprila do decembra rasle mesečno povprečno za 1,1 odstotka (vloge nad eno leto v istem obdobju za 1,6 odstotka mesečno). Po spremembi stopenj je opazno postopno prestrukturiranje v vloge z daljšo ročnostjo. V drugi polovici leta so bile vloge, od katerih se računajo obvezne rezerve, v upadanju zaradi prenosa proračunskih presežkov v Banki Slovenije in zaradi padajoče rasti ter občasnega zmanjšanja vlog prebivalcev.

Izračunane rezerve z uporabo predpisanega odstotka glede na ročnost vlog so po mesecih znašale od najmanj 31,2 milijarde tolarjev v februarju do največ 37,7 milijarde tolarjev v avgustu. Znesek izračunanih rezerv se je proti koncu leta zmanjševal zaradi zmanjšanja vlog, ki je bilo predvsem posledica prenosa proračunskih likvidnostnih presežkov v Banki Slovenije, in manjše rasti sredstev prebivalcev. Povprečna stopnja obveznih rezerv, izračunana na vloge do enega leta, se je po mesecih zniževala, najvišja je bila avgusta (7,8 odstotka), in najnižja (7,5 odstotka) decembra.

Dosežene rezerve so v povprečju presegale obvezni izračunani znesek za 5,1 odstotka (med 2,5 milijarde tolarjev v januarju in 1,7 milijarde tolarjev v decembru). Preseganje se je zmanjšalo v drugi polovici leta, po uvedbi enakega odstotka rezerv na posebnem računu za vse banke in hranilnice. Iz tega razloga so se tudi dnevna nihanja presežkov ali primanjkljajev bistveno znižala.

Uporaba obveznih rezerv za dnevno likvidnost je od julija 1995 za vse banke in hranilnice možna po enakih pogojih. Polovico obveznih rezerv imajo dnevno na posebnem računu in jo lahko uporabljajo za likvidnost, če plačajo nadomestilo po zamudni obrestni meri. V drugem polletju so obvezniki imeli mesečno povprečno 19,0 milijarde tolarjev na posebnem računu (51 odstotkov), v prvih šestih mesecih pa najmanj 19,6 milijarde tolarjev (60 odstotkov), ko je bil znesek določen glede na preseganje pasivnih obrestnih mer. S tem ukrepom je postalo dnevno stanje rezerv enakomernejše manjše so presežne rezerve, manjše je tudi likvidnostno tveganje ob nenadnih odlivih z žiro računov bank.

Devizni minimum (rezerve bank v devizah)

Za uravnavanje splošne likvidnosti bank v plačilih do tujine in za izpolnjevanje obveznosti iz deviznih vlog prebivalcev ter deviznih vlog tujih oseb imajo banke devizni minimum v devizah in likvidnih deviznih naložbah v tujini. *Metodologija* za izračun deviznega minimuma se je v marcu 1995 spremenila tako, da je v izračunu povečan delež deviznih vlog prebivalcev na vpogled na 100 odstotkov. Banki je določen mesečni znesek deviznega minimuma glede na obseg plačilnega prometa s tujino (35 odstotkov povprečnega mesečnega plačilnega prometa s tujino v zadnjih treh mesecih) in obsega deviznega varčevanja prebivalcev (100 odstotkov vlog na vpogled, 75 odstotkov vezanih vlog do treh mesecev, 35 odstotkov vlog, vezanih od treh mesecev do enega leta, in 5 odstotkov vlog, vezanih nad eno leto) ter deviznega prometa tujih oseb (90 odstotkov računov in vlog na vpogled, 75 odstotkov vlog, vezanih do treh mesecev, 35 odstotkov vlog, vezanih od treh mesecev do enega leta, in 5 odstotkov vlog, vezanih nad eno leto).

Banke so morale v letu 1995 izpolniti devizni minimum brez podaljšanega prilagajanja, razen v avgustu, ko so imele prilagoditveni rok osem tednov zaradi tedanjega velikega povečanja, in v septembru ter oktobru, ko so imele prilagoditveni rok štiri tedne. Devizni minimum izpolnijo banke z dobroimetji na računih pri prvovrstnih tujih bankah, s tujo gotovino in tujimi čeki, s terjatvami v tuji valuti do domačih bank in Banke Slovenije, z blagajniškimi zapisi Banke Slovenije v tujem denarju z dospetjem največ 120 dni, z naložbami v prvovrstne tuje vrednostne papirje ter s posebnimi pravicami za nakup deviz pri Banki Slovenije.

V letu 1995 se je devizni minimum vseh bank zaradi rasti deviznih vlog in povečanega obsega plačilnega prometa s tujino povečal s 1.170 milijonov ekujev, kolikor je znašal konec leta 1994, na 1.586 milijonov ekujev konec leta 1995, kar pomeni povečanje za 416 milijonov ekujev. Preseganje deviznega minimuma je bilo najmanjše zadnji dan julija, ko je znašalo 54,8 milijona ekujev (3,5 odstotka), vendar se je v naslednjih mesecih povečevalo in zadnji dan leta doseglo 295,7 milijona ekujev (15,7 odstotka).

Od septembra je bankam dovoljeno do 5 odstotkov nižje stanje devizne pozicije, kot je določena z deviznim minimumom, za nedoseženi znesek morajo plačati zakonite zamudne obresti. Navedene obresti je od septembra plačalo devet bank.

Poleg deviznega minimuma imajo banke določeno še *neto devizno pozicijo* (razlika med deviznimi dobroimetji in kratkoročno zadolženostjo v tujini in doma), ki mora znašati najmanj 75 odstotkov deviznega minimuma. To obveznost so v letu 1995 izpolnjevale vse banke.

Nakup in prodaja deviz

Posegi Banke Slovenije na deviznem trgu so bili v letu 1995 glede na predhodno leto manjši, tako po obsegu kot po številu instrumentov. Banka Slovenije je devize kupovala le še od bank v sanaciji in z opravljanjem plačilnega prometa s tujino za državo. V septembru je Banka Slovenije uvedla nov instrument, prodajo deviz bankam za vpis blagajniških zapisov v tujem denarju. Zaradi večjih prodaj deviz je bil neto učinek vseh deviznih transakcij v letu 1995 manj primarnega denarja v obtoku.

Tabela 6: Nakupi in prodaje deviz

	1994		1995	
	v mio DEM	v mio SIT	v mio DEM	v mio SIT
Nakup deviz	**946,7**	**74,6**	**295,4**	**24,8**
• od bank v sanaciji	352,1	27,8	270,9	22,2
• po ponudbi vsem bankam	572,7	45,1	-	-
• plačilni promet za državo	21,9	1,7	24,5	2,6
Prodaja deviz	**319,1**	**25,4**	**303,1**	**25,1**
• po ponudbi vsem bankam	30,5	2,4	-	-
• Realizirana pravica povratnega nakupa	0,3	0,0	2,5	0,2
• za nakup blagajniških zapisov v markah	-	-	124,2	10,8
• plačilni promet za državo	288,3	23,0	176,4	14,1

Vir: Banka Slovenije.

Nakup deviz od bank v sanaciji zavzema pretežni del deviznih posegov Banke Slovenije, predvsem za vračilo likvidnostnega posojila čez noč, za vračilo posojila za unovčene potencialne obveznosti ter za izpolnjevanje obvezne rezerve.

Nakup deviz po odprtih ponudbah z obveznim povratnim odkupom, ki je v preteklih letih zavzemal pretežni del vseh deviznih posegov, v letu 1995 ni bil možen. Ob ukinitvi teh posegov v decembru 1994 je bila bankam omogočena izbira med povratnim odkupom deviz ali dokončno prodajo deviz Banki Slovenije. Ob dospetju sklenjenih poslov v januarju 1995 so se banke odločile, da 154 milijonov nemških mark začasnih prodaj deviz spremenijo v dokončne prodaje. Namesto te ponudbe je Banka Slovenije konec januarja ponovno uvedla začasen nakup blagajniških zapisov v tujem denarju z obveznim povratnim odkupom.

Nakup deviz s pravico povratnega nakupa od uvedbe v letu 1993 ni v uporabi, vendar ima Banka Slovenije na podlagi te ponudbe do bank še potencialno obveznost za prodajo deviz v višini 46 milijonov nemških mark. V letu 1995 sta pravico uporabili dve banki in kupili 2,5 milijona mark, štiri banke pa so pravico do nakupa deviz podaljšale.

Prodaja deviz za vpis blagajniških zapisov v tujem denarju je nova odprta ponudba bankam za nakup deviz v poljubni količini po prodajnem tečaju Banke Slovenije, povečanem za določen odstotek pod pogojem, da banke s temi devizami vpišejo blagajniške zapise Banke Slovenije v nemških markah z dospelostjo 120 dni. Po uvedbi v septembru je Banka Slovenije prodala bankam 124,2 milijona nemških mark po tečaju, ki je bil za 3 odstotke do 1,95 odstotka višji od prodajnega tečaja Banke Slovenije. S temi devizami so banke vpisale blagajniške zapise za štiri mesece, iz obtoka je bilo vzetih 10,8 milijarde tolarjev.

Z opravljanjem ***plačilnega prometa s tujino*** za Republiko Slovenijo je Banka Slovenije vzela iz obtoka 11,5 milijarde tolarjev, ker so prodaje deviz v višini 176,4 milijona nemških mark presegle nakupe (24,5 milijona mark).

Nadzor nad izvajanjem ukrepov denarne politike

Banka Slovenije preverja izvajanje ukrepov denarne politike in izvajanje pogojev in pravil, določenih v ponudbah in posegih na odprtem trgu, s posredno in neposredno kontrolo bank in hranilnic.

Posredni nadzor poteka neprekinjeno s pregledovanjem vseh poročil in dokumentacije, ki jo banke in hranilnice pošiljajo Banki Slovenije. Dodatno kontrolo pa opravlja Banka Slovenije občasno z neposrednim vpogledom v poslovne knjige in drugo dokumentacijo v sami banki ali hranilnici. S tem nadzorom je bilo v letu 1995 ugotovljenih 26 nepravilnosti pri enajstih bankah in petnajstih hranilno-kreditnih službah. Kršitve izvajanja predpisov denarne politike so se povečale glede na leto prej zlasti pri hranilno-kreditnih službah. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih na področju obvezne rezerve.

Banka Slovenije je izdala 22 odločb, s katerimi je izrekla enega ali več ukrepov, odvisno od vrste in obsega ugotovljene kršitve: prepoved nakupa vrednostnih papirjev pri Banki Slovenije za določeno obdobje, začasna prepoved sodelovanja pri posegih Banke Slovenije, omejitev rasti naložb in v enem primeru predlog za suspenz vodilnega delavca, odgovornega za ugotovljeno nepravilnost.

Poleg navedenih ukrepov je Banka Slovenije tudi pisno opozarjala banke in hranilnice na ugotovljene pomanjkljivosti, manjše nepravilnosti in nerednosti v predloženih poročilih in zahtevala njihovo odpravo.

IV. PLAČILNA BILANCA, DEVIZNI TEČAJ IN ZUNANJI DOLG

1. Plačilna bilanca

Ekonomski odnosi s tujino so bili v 1995. letu pod močnim vplivom rasti dohodkov prebivalstva nad rastjo domačega proizvoda, pod vplivom že daljše obdobje trajajoče realne apreciacije tolarja ter pod vplivom poslabševanja konjunkture pri glavnih trgovinskih partnerjih.

Gospodarska konjunktura je bila v glavnih zahodnoevropskih trgovinskih partnericah Slovenije zelo ugodna v obdobju od zadnjega četrtletja 1993. leta do prvega četrtletja 1995. leta. V **blagovni menjavi** je sedem najpomembnejših zahodnih trgovinskih partnerjev v 1994. letu povečalo količinsko povpraševanje iz Slovenije za 6,1%, v letu 1995 pa za 4,3%, kar odraža pešanje rasti v Nemčiji, Italiji, Franciji, V. Britaniji in tudi v ZDA. Manjše tuje povpraševanje za skoraj 2 odstotni točki se je nujno pokazalo na izvoznih (količinskih) rezultatih v tretjem in četrtem četrtletju.

Nasprotno pa so na uvozni strani delovali predvsem pospeševalni dejavniki, predvsem naraščajoči domači realni dohodki, v čemer obstaja velika podobnost z 1993. letom, zatem rast bančnih kreditov prebivalstvu, relativna cenitev uvoza na slovenskem trgu ter cenejši viri financiranja uvoza iz tujine. Na slednje je vplival tudi padec deželnega tveganja za Slovenijo, zaradi uspešnega razreševanja nealociranega jugoslovanskega dolga.

Izvoz blaga v ameriških dolarjih se je v letu 1995 povečal za 21,4%, uvoz blaga pa za 29,4%. Količinska rast izvoza blaga je znašala 6,7% (4,8% v 1994. letu). Izvozni rezultati so bili lani boljši od rezultatov v predhodnem letu in jih zato lahko ocenimo kot ugodne. Zaskrbljujoča pa je hitra rast uvoza, ki se je v fizičnem obsegu povečal kar za 17,7%, leto poprej pa za 5,1%.

Ves blagovni primanjkljaj s tujino je znašal 1.165 milijonov ameriških dolarjev (po pariteti F.O.B za izvoz in C.I.F za uvoz) v primerjavi s 476 milijoni dolarjev blagovnega primanjkljaja v 1994. letu. Približno tretjina primanjkljaja je bila ustvarjena z Italijo in približno tolikšna še z Avstrijo, čeprav ima Slovenija s tema dvema državama le 16% in 8% skupne blagovne menjave.

V letu 1995 so slovenska podjetja nadaljevala regionalno prestrukturiranje nabavnih in prodajnih trgov, vendar zelo umirjeno. Okrog 73% blaga so izvozila v države OECD, 67% pa v države Evropske unije, v Nemčijo kar 30%. V 1992. letu so znašali ustrezni odstotki 66%, 61% in 27%. Največji trgovinski presežek je Slovenija dosegla z Nemčijo (312 milijonov ameriških dolarjev), na drugem mestu pa je bil presežek s Hrvaško (296 milijonov dolarjev). Nemčija je že vrsto let prvi trgovinski partner Slovenije, Italija druga in Hrvaška tretja. Slovenski izvozniki so v države nekdanje Jugoslavije prodali le dobrih 14% od vseh prodaj na tuje (v 1992. letu 27%, pred razpadom tovrstnega trga pa prek 50%). V letu 1995 so slovenska podjetja kupila na teh trgih le še 7% od celotnega uvoza, od tega več kakor štiri petine v Hrvaški. Pomembna trgovinska partnerica je tudi Makedonija, z njo povečuje Slovenija predvsem izvoz.

Slovenska podjetja od osamosvojitve naprej realizirajo čedalje večje primanjkljaje z zahodnimi državami, ki jih poravnavajo s presežki v menjavi z nekdanjimi državami Jugoslavije in Sovjetske zveze. Presežek je v letu 1995 Slovenija realizirala tudi s Poljsko, z vsemi drugimi članicami CEFTE pa ima primanjkljaje. Z državami Evropske unije je Slovenija realizirala za 943 milijonov ameriških dolarjev primanjkljaja, z državami nekdanje Jugoslavije pa ima presežek v blagovni menjavi za 518 milijonov dolarjev.

Tabela 7: Regionalna struktura blagovne menjave Slovenije v obdobju 1992-1995 (v mio USD)

	Izvoz				Uvoz				Saldo			
	1992	1993	1994	1995	1992	1993	1994	1995	1992	1993	1994	1995
Evropska unija (15)	**4.066**	**3.847**	**4.480**	**5.569**	**3.659**	**4.266**	**5.052**	**6.512**	**407**	**-419**	**-572**	**-943**
Francija	616	528	586	681	492	522	613	798	124	6	-27	-117
Italija	880	756	923	1.211	839	1.051	1.258	1.610	41	-295	-335	-399
Nemčija	1.805	1.798	2.068	2.504	1.394	1.626	1.734	2.192	411	172	334	312
Avstrija	341	303	373	534	500	553	756	917	-159	-250	-383	-383
Velika Britanija	141	148	208	229	74	103	130	189	67	45	78	40
EFTA	**64**	**65**	**75**	**87**	**107**	**135**	**188**	**234**	**-43**	**-70**	**-113**	**-147**
Švica	50	52	58	71	100	127	154	196	-49	-75	-96	-125
ZDA	195	216	250	261	167	188	197	290	28	28	53	-29
Japonska	16	25	18	20	88	125	126	156	-72	-100	-108	-136
Skupaj OECD	**4.422**	**4.237**	**4.894**	**6.015**	**4.070**	**4.770**	**5.635**	**7.294**	**352**	**-533**	**-741**	**-1.279**
Države nekdanje Jugoslavije	**1.508**	**964**	**1.040**	**1.187**	**1.218**	**696**	**584**	**669**	**289**	**268**	**456**	**518**
Hrvaška	952	739	738	871	852	595	498	575	100	144	240	296
Države nekdanje SZ	**226**	**298**	**316**	**375**	**251**	**217**	**169**	**269**	**-25**	**81**	**147**	**106**
Druge države Evrope	**262**	**331**	**342**	**445**	**328**	**371**	**512**	**705**	**-66**	**-40**	**-170**	**-260**
Druge države	264	252	235	264	274	448	403	514	-10	-196	-168	-250
SKUPAJ	**6.681**	**6.083**	**6.828**	**8.286**	**6.141**	**6.501**	**7.304**	**9.451**	**540**	**-418**	**-476**	**-1.165**

Vir: Statistični urad RS; podatki za 1995. leto so predhodni.

Struktura izvoza blaga po namenih se v letu 1995 ni veliko spremenila glede na leto poprej. Delež izvoza opreme je znašal 11%, tako kot v 1994. letu. Delež izvoza za reprodukcijo je znašal okrog 47% (v 1994. letu 44%), preostalih 42% izvoza blaga je bilo namenjenih za široko porabo. Na uvozni strani je bil delež uvoza blaga za široko porabo 23%, opreme 17% in blaga za reprodukcijo 61%.

Za razliko od predhodnih let primanjkljaj v trgovinski bilanci ni bil v celoti pokrit s presežkom v ***storitveni menjavi,*** ki je znašal 744 milijonov dolarjev.

Prihodki od potovanj so znašali 1.084 milijonov dolarjev oziroma 13% več kakor v 1994. letu. Povečanje prihodkov v ameriških dolarjih pa skoraj v celoti izvira iz rasti cen, in sicer zaradi šibkejšega dolarja glede na leto poprej in zaradi višjih domačih tolarskih cen blaga, storitev in nočitev, medtem ko se količinski obseg prodaje turističnih storitev skorajda ni povečal. Število nočitev tujcev je bilo za 0,3% manjše, število mejnih prehodov (brez potnikov v tranzitu) pa za 7,3% večje kakor v 1994. letu. V letu 1995 smo v Sloveniji na 15 prispelih turistov imeli po eno nočitev, v letu poprej pa 13. Izdatki za potovanja v tujino so znašali 415 milijonov dolarjev, v primerjavi s 369 milijoni dolarjev v predhodnem letu.

Tabela 8: Plačilna bilanca Slovenije v obdobju 1992 - 1995 (v mio USD)

	1992	1993	1994	1995
A. TEKOČI RAČUNI	**926**	**192**	**540**	**-36**
1. Blago (FOB)	791	-154	-338	-957
2. Storitve	180	375	723	744
2.1. Transport	-164	57	68	72
2.2. Potovanja	389	429	590	669
2.3. Ostalo	-45	-111	65	3
3. Dohodki	-91	-51	108	130
3.1. Dohodki od dela	-2	-8	140	153
3.2. Dohodki od kapitala	-90	-44	-33	-24
4. Tekoči transferi	46	22	47	47
B. KAPITALSKI RAČUN (kapitalski transferi, patenti in licence)	***	**4**	**-4**	**-13**
C. FINANČNI RAČUN	**-645**	**-206**	**-541**	**97**
1. Neposredne naložbe	113	111	131	170
2. Naložbe v vrednostne papirje	-9	3	-33	-9
3. Ostale naložbe	**-117**	**-209**	**3**	**151**
3.1. TERJATVE	-158	-314	-136	-342
a) Komercialni krediti	7	93	19	-48
b) Posojila	-31	12	-20	-26
c) Gotovina in vloge: banke	-149	-451	-324	-202
prebivalstvo	9	87	378	44
drugi sektorji	***	-20	-78	42
d) Druge terjatve (1)	6	-35	-111	-152
3.2. OBVEZNOSTI	41	104	139	493
a) Komercialni krediti	-13	-13	-13	-10
b) Posojila: Banka Slovenije	-	-14	-5	-4
poslovne banke	-9	2	100	167
uradni sektor	-17	79	67	108
drugi sektorji	59	95	147	222
c) Vloge in druge obveznosti	21	-44	-157	10
4. Mednarodne denarne rezerve (BS)	**-633**	**-111**	**-642**	**-215**
Statistična napaka	-281	10	5	-48

Vir: Banka Slovenije; podatki za 1995. leto so predhodni.
Negativni predznak (-) pomeni uvoz oziroma presežek uvoza nad izvozom v tekočem računu, povečanje terjatev ali zmanjšanje obveznosti v kapitalskem in finančnem računu ter povečanje mednarodnih rezerv Banke Slovenije.
1) Vključuje plačila BS na fiduciarni račun.

Presežek izvoza transportnih storitev nad uvozom je znašal 72 milijonov dolarjev, presežek v konstrukcijskih storitvah pa 112 milijonov dolarjev.

Neto plačila obresti v tujino se od osamosvojitve postopno znižujejo zaradi naraščajočih prejemkov in padajočega trenda obrestnih mer. V letu 1995 je Slovenija v neto izrazu plačala le še 24 milijonov ameriških dolarjev obresti v tujino, kar je za 9 milijonov dolarjev manj kakor v predhodnem letu. Na drugi strani pa so se za 13 milijonov dolarjev povečali neto prejemki dohodkov od dela. V neto izrazu

so znašali skupni neto prejemki ***dohodkov*** 130 milijonov dolarjev. Presežek prejetih nad plačanimi ***transferi*** je znašal 47 milijonov dolarjev; v teh tokovih prevladujejo tako prejemki kot plačila pokojnin čez mejo.

Skupni saldo tekočih transakcij je bil v letu 1995 po predhodnih podatkih prvič od osamosvojitve negativen, v višini 36 milijonov ameriških dolarjev. To je veliko poslabšanje glede na 1994. leto, ko je znašal 540 milijonov dolarjev, v letu 1992 pa je dosegal še skoraj milijardo dolarjev.

Tok ***neposrednih naložb*** v Slovenijo je v letu 1995 znašal 176 milijonov ameriških dolarjev (glede na 128 milijonov v 1994. letu), v tujino pa je Slovenija investirala za 6 milijonov dolarjev. V neto izrazu je znašal pritok neposrednih naložb v Slovenijo 170 milijonov dolarjev. Tokovi iz naslova ***drugih naložb*** kažejo na neto uvoz kapitala za 151 milijonov dolarjev, kjer so vključena tudi plačila na fiduciarni račun Republike Slovenije v višini 67 milijonov dolarjev. Stanje terjatev na fiduciarnem računu je konec 1995. leta znašalo 170,1 milijona dolarjev.

V 1995. letu je gospodarstvo povečalo obveznosti po tujih posojilih za 219 milijonov ameriških dolarjev. V 1994. letu je znašala ustrezna številka 147 milijonov dolarjev zmanjšanja dolga. V te podatke pa niso všteti krediti, za katere je država dala garancije. Poslovne banke so lani povečale neto terjatve do tujine za 131 milijonov dolarjev, pretežno v obliki depozitov in podobnih naložb v tujini. Prebivalstvo je v prvem polletju odprodajalo svoje zaloge tuje gotovine, v drugem polletju pa se je tok obrnil. V neto izrazu je prebivalstvo v 1995. letu zmanjšalo svoja dobroimetja v tuji gotovini (po oceni) za 44 milijonov dolarjev. To je knjiženo v plačilni bilanci kot uvoz kapitala.

Končni rezultat poslovanja s tujino in operacij Banke Slovenije na deviznem trgu je stanje ***mednarodnih rezerv Banke Slovenije*** konec 1995. leta v višini 1.821 milijonov dolarjev. Glede na konec leta 1994. leta so se povečale za 322 milijonov dolarjev: za 215 milijonov dolarjev so se povečale po neto transakcijah, preostalih 107 milijonov dolarjev povečanja pa izhaja iz spremenjenih medvalutnih razmerij.

2. Devizni tečaj

Močni neto finančni pritoki na domači trg iz tekočih transakcij, tujih neposrednih naložb in posojil ter iz neto pritokov v menjalnice so vplivali na vztrajno realno apreciacijo tolarja že od konca 1993. leta. Od decembra 1993 do decembra 1994 je realni efektivni tečaj tolarja, merjen z relativnimi cenami industrijskih proizvajalcev, porasel za 10,5%, kljub obilni tečajni intervenciji Banke Slovenije. Do polletja 1995 je porasel še za 5,6%. Devizni tok iz tekočih transakcij je v tem času že usahnil, pač pa je znašal neto pritok tujih posojil podjetij 129 milijonov dolarjev in države 35 milijonov dolarjev, finančna komponenta tujih neposrednih naložb 89 milijonov dolarjev in ocenjena odprodaja tuje gotovine prebivalstva 159 milijonov dolarjev.

Banka Slovenije je imela v tem času zelo omejene možnosti za tečajno intervencijo. V vsem prvem polletju 1995 je izkazovala bilanca Banke tekočo izgubo zaradi zapadanja stroškov sterilizacije iz predhodnega leta in kopičenja negativnih tečajnih razlik, ki so znašale v prvih šestih mesecih - neto - 3,6 milijarde tolarjev, tako da tečajne politike ni bilo mogoče podpreti z novo sterilizacijo, sploh ob

upoštevanju dejstva, da se pri višjih ravneh učinkovitost steriliziranja denarnih učinkov deviznih intervencij zmanjšuje. Alternativni vir interveniranja pa predstavlja le ohlapnejša denarna politika.

Zanimanje za blagajniške zapise BS v tujem denarju je Banka Slovenije spodbujala s stalno ponudbo repoja blagajniških zapisov. Zaradi popusta pri vpisu blagajniških zapisov v tujem denarju z deli nakupnega bona v maju so uradne devizne rezerve v drugem četrtletju porasle za 162 milijonov ameriških dolarjev (potem ko so se v prvem četrtletju zmanjšale za 36 milijonov dolarjev); v prvem četrtletju so prevzele neto devizni priliv iz tujine rezerve bank, ki so porasle za 132 milijonov dolarjev. V zadnjem četrtletju so porasli vpisi blagajniških zapisov v tujem denarju zaradi novega instrumenta, nakupa deviz za vpis BZ v tujem denarju.

Slika 5: Indeks realnega efektivnega deviznega tečaja (1993=100)

Vir: Banka Slovenije.

Nominalni efektivni devizni tečaj je deflacioniran z relativnimi cenami na drobno, relativnimi industrijskimi cenami in z relativnimi stroški dela na enoto proizvodnje. Rast indeksa predstavlja depreciacijo tolarja, to je rast vrednosti tujih valut, in obratno.

Da bi preprečevala špekulativne kapitalske pritoke in da bi se stabilizirale razmere na deviznem trgu, je Banka Slovenije v februarju predpisala 40% brezobrestni tolarski depozit za najem tujih finančnih posojil za konverzijo v tolarje z ročnostjo pod 5 leti. V aprilu je s spremembo sklepa o menjalniškem poslovanju poostrila kontrolo poslovanja in poročanja menjalnic. Na razbremenitev deviznega trga je vplivala tudi pogodba o sodelovanju, sklenjena z Ministrstvom za finance, na podlagi katere je imel državni proračun ob koncu leta pri Banki Slovenije, zunaj poslovnih bank, za 295 milijonov dolarjev deviznih vlog in za 7,8 milijard tolarjev vezanih tolarskih vlog.

Naglo naraščajoči uvoz je povzročil v drugem četrtletju že 475 milijonov ameriških dolarjev primanjkljaja v blagovni menjavi ter 100 milijonov dolarjev v skupnih tekočih transakcijah. Povpraševanje in ponudba na deviznem trgu sta bila prvič po osamosvojitvi izravnana, menjalnice pa so prvič od polletja 1993. naprej realizirale neto prodajo tuje gotovine. Obsežni premiki v tolarska imetja v predhodnem obdobju in upadanje tolarskih revalorizacijskih klavzul (0% v maju 1995) so se že izrazili v tako izrazitem zmanjševanju pasivnih obrestnih mer bank, da so se kapitalske transakcije prebivalstva že v maju 1995

obrnile v smer neto povpraševanja po tujem denarju. Zaradi vseh navedenih dejavnikov je tolar v drugem polletju že realno depreciiral. V vsem letu 1995, od decembra do decembra, je tako znašala sprememba realnega efektivnega tečaja, merjena z relativnimi cenami na drobno ali s cenami proizvajalcev, okrog nič (+0,5% oziroma +0,3%). Merjeno z relativnimi stroški dela na enoto proizvoda pa je tolar zaradi hitrejše rasti stroškov dela od cen in produktivnosti dela v industriji ponovno apreciiral za 6,2%.

Slika 6: Gibanje tečaja nemške marke v Sloveniji v letu 1995 (SIT za 1 DEM)

Vir: Banka Slovenije.

Naraščanje tečajev tujih valut je pripeljalo v novembru 1995 do prevelikih pričakovanj in nenormalno naglega naraščanja tečaja na menjalniškem trgu, v razmerju do primarnega deviznega trga. Zaradi nevarnosti, da bi se tak trend povpraševanja nadaljeval in povzročil še bolj nekontrolirana nihanja, je Banka Slovenije v decembru posegla z ukrepom, po katerem so morale menjalnice tedensko izravnavati prodaje z nakupi. Ukrep je zaustavil nadaljnjo rast menjalniškega tečaja in z nekajtedenskim zamikom vplival na njegovo normalizacijo na ravni razmer na primarnem trgu.

S 1. septembrom je Slovenija tudi formalno prešla s "prehodnega režima" sodelovanja z Mednarodnim denarnim skladom po XIV. členu Statuta MDS na VIII. člen, oddelki 2, 3 in 4, to se pravi, da je tudi uradno razglasila polno konvertibilnost za tekoče transakcije s tujino. Z neznatnimi izjemami je bil ta režim dejansko v veljavi že od leta 1992, tako da to dejanje v praktičnem poslovanju ni prineslo sprememb.

3. Zunanji dolg in mednarodne rezerve

V letu 1995 je bilo sklenjenih za 1.136 milijonov ameriških dolarjev novih poslov, to je za 19,6% več kakor v letu 1994. Tako kot v predhodnem letu se je tudi v letu 1995 povečalo zadolževanje zasebnega sektorja, znašalo je (nezmanjšano za odplačila) 930 milijonov dolarjev, kar pomeni povečanje za 41,3% glede na leto 1994. Znesek novih posojil, najetih in garantiranih od države, pa se je v letu 1995 zmanjšal glede na predhodno leto za 28,9% in je znašal 206 milijonov dolarjev. V strukturi novih posojil se je povečal delež dolgoročnih virov, ki so bili v letu 1995 sklenjeni s povprečno ročnostjo 77 mesecev.

Skupno stanje dolga je na dan 31. decembra 1995 znašalo 2.956 milijonov ameriških dolarjev, od tega dolgoročnega dolga 2.896 milijonov dolarjev, in v tem okviru zasebnega dolga brez državnih garancij 1.449 milijonov dolarjev. Zadolževanje podjetij se je spremenilo tako, da so začele banke namesto dajanja garancij vse bolj uvajati zadolževanje v svojem imenu za tuj račun. Rast zunanjega dolga je bila hitrejša od rasti deviznih rezerv Republike Slovenije; te so na dan 31.12.1995 še vedno presegale zunanji dolg za 15,9%.

Upravljanje mednarodnih denarnih rezerv

Mednarodne denarne rezerve Banke Slovenije so opredeljene kot:
- tuja gotovina in imetja na računih v tujini,
- prvovrstni vrednostni papirji tujih izdajateljev,
- monetarno zlato,
- rezervna tranša pri Mednarodnem denarnem skladu,
- imetja SDR pri Mednarodnem denarnem skladu.

Devizne rezerve (tuja gotovina, računi v tujini, tuji vrednostni papirji) Banke Slovenije so v letu 1995 porasle s 1.480 milijonov ameriških dolarjev na 1.802 milijonov dolarjev. Sestavljene so iz dela, za katerega ima Banka Slovenije obveznosti do domačih sektorjev (na podlagi vpisanih blagajniških zapisov v tujem denarju ter deviznih računov bank in države pri Banki Slovenije) in ki je v letu 1995 porasel z 869 milijonov dolarjev na 1.259 milijonov dolarjev, drugi del rezerv (lastna sredstva), za katerega Banka Slovenije nima obveznosti, pa se je od konca leta 1994 do konca leta 1995 povečal s 567 milijonov dolarjev na 632 milijonov dolarjev. Skupne terjatve Banke Slovenije do tujine obsegajo poleg uradnih deviznih rezerv še nekatera druga imetja, pretežno fiduciarni račun v Luksemburgu.

Tabela 9: Mednarodne denarne rezerve Slovenije ter devizne rezerve Banke Slovenije in poslovnih bank; v mio USD ob koncu meseca

	BANKA SLOVENIJE						BANKE	SKUPAJ DEVIZNE REZERVE
	Mednarodne denarne rezerve					Druge terjatve do tujine	Devizne rezerve	
	Zlato	Imetja SDR	Rez. pozicija pri MDS	Devizne rezerve	Skupaj			
31.12.1994	0,1	0,1	18,8	1.480,1	1.499,1	103,3	1.283,5	2.763,6
31.01.1995	0,1	0,6	17,4	1.440,3	1.458,4	114,4	1.398,8	2.839,1
28.02.1995	0,1	0,1	16,8	1.465,6	1.482,6	125,0	1.549,2	3.014,8
31.03.1995	0,1	0,1	13,0	1.577,0	1.590,2	129,6	1.562,6	3.139,6
30.04.1995	0,1	0,7	16,8	1.642,9	1.660,5	141,7	1.519,2	3.162,1
31.05.1995	0,1	0,3	21,4	1.731,2	1.753,0	142,2	1.481,2	3.212,4
30.06.1995	0,1	0,3	16,3	1.736,6	1.753,3	151,6	1.562,0	3.298,6
31.07.1995	0,1	0,3	20,3	1.707,0	1.727,7	150,9	1.610,3	3.317,3
31.08.1995	0,1	0,3	16,6	1.593,6	1.610,6	152,1	1.584,8	3.178,4
30.09.1995	0,1	0,3	21,0	1.710,2	1.731,6	153,9	1.647,7	3.357,9
31.10.1995	0,1	0,5	16,8	1.688,0	1.705,4	161,4	1.657,4	3.345,4
30.11.1995	0,1	0,1	20,8	1.687,0	1.708,0	160,8	1.592,6	3.279,6
31.12.1995	0,1	0,1	19,1	1.801,6	1.820,9	170,1	1.624,4	3.426,0

Vir: Banka Slovenije.

Osnovna pravila določanja portfelja deviznih rezerv Banke Slovenije predpisuje Svet Banke Slovenije četrtletno, in sicer valutno strukturo, povprečno ročnost deviznih vlog in naložb v vrednostne papirje ter izbor bank (naložbe deviznih sredstev so dovoljene le v banke z najboljšo dolgoročno oceno po IBCA standardih). V letu 1995 je Banka Slovenije v skladu s strategijo Sveta Banke, ki sledi naložbeni strukturi bolj uveljavljenih centralnih bank, povečala delež naložb v vrednostne papirje.

Na obseg mednarodne likvidnosti Slovenije vpliva Banka Slovenije tudi s predpisovanjem minimalnega zneska likvidnih imetij v tujini, ki ga morajo imeti poslovne banke (v gotovini, na deviznih računih, vrednostnih papirjih) v razmerju do svoje domače devizne pasive in plačilnega prometa s tujino. Devizne rezerve bank so se v letu 1995 gibale med 2.399 milijoni ameriških dolarjev in 1.657 milijoni ameriških dolarjev. Banke so pretežno presegale devizni minimum, zadnji dan v letu za 379 milijonov dolarjev.

Skupne devizne rezerve Slovenije (uradne devizne rezerve pri Banki Slovenije brez zlata in imetij pri MDS ter kontrolirane devizne rezerve bank) so znašale konec leta 1995 3.426 milijonov ameriških dolarjev in so se v primerjavi s koncem leta 1994 povečale za 23,9%.

Potek pogajanj s tujimi upniki

Leta 1995 je Slovenija nadaljevala pogajanja o ureditvi razmerij, ki so se oblikovala v obdobju nekdanje Jugoslavije v odnosu do upnikov, zastopanih v okviru Pariškega kluba, kakor tudi do upnikov iz preteklih restrukturiranj obveznosti do komercialnih bank.

Pogajanja z upniki v okviru Pariškega kluba

Državam v okviru Pariškega kluba, s katerimi so bila pogajanja s pristojnimi inštitucijami dotlej že zaključena, so se v letu 1995 pridružile nekatere nove. Zakon, ki določa način in pogoje izpolnjevanja obveznosti iz dvostranskih sporazumov, ki ga ja parlament sprejel decembra 1995, predstavlja osnovo za formalno potrditev bilateralnih sporazumov. Urejuje odnos med Republiko Slovenijo kot dolžnikom/garantom v novih bilateralnih sporazumih in slovenskimi dolžniki v delu, ki se nanaša na alocirani dolg. Pričakuje se, da bodo vsi tisti bilateralni sporazumi, pri katerih so bila stališča obeh strani dokončno usklajena, stopili v veljavo v prvi polovici leta 1996.

Pogajanja z Mednarodnim koordinacijskim komitejem

Dne 8. junija 1995 sta se Mednarodni koordinacijski komite upnikov in slovenska delegacija za pogajanja s tujimi komercialnimi bankami dogovorila o okvirnih pogojih zamenjave dolga po Novem finančnem sporazumu in o pogojih, ki zadevajo obveznosti iz naslova Sporazuma o Trade and Deposit Facility, t.j. obveznosti iz dveh od skupno treh sporazumov, ki so, sklenjeni še v obdobju nekdanje Jugoslavije, t.j. leta 1988, urejali odnose s komercialnimi bankami in v okvir dolžnikov vključevali tudi slovenske osebe. V skladu z omenjenim dogovorom naj bi bili na dan, ko:
(i) Republika Slovenija izda obveznice v zameno za 18% dolga po Novem finančnem sporazumu, in sicer le upnikom, ki so opredeljeni kot sodelujoči upniki, ter
(ii) Nova Ljubljanska banka dd, Ljubljana kupi od upnikov, ki so opredeljeni kot sodelujoči upniki, subordinirano udeležbo v njihovih depozitih po Sporazumu o Trade and Deposit Facility,
vsi slovenski subjekti razrešeni solidarne obveznosti z drugimi subjekti s področja nekdanje Jugoslavije ter nekdanjo Narodno banko Jugoslavije po Novem finančnem sporazumu.

V obdobju od junija 1995 naprej je bila v sodelovanju s pravnimi zastopniki obeh strani pripravljena dokumentacija, ki podrobno določa vse nadaljnje postopke. Predstavljajo jo:

(i) Informativni memorandum, kot osnovni dokument, ki določa transakcijo v vseh podrobnostih. Nanj se navezujejo:
(ii) Zaprosilo za soglasje ter
(iii) Obvestilo o ponudbi ter Obvestilo o ponudbi po Sporazumu o Trade and Deposit Facility.

Dne 30. novembra 1995 je bil vsem upnikom poslan Informativni memorandum, skupaj z Zaprosilom za soglasje. Dogovorjeno je bilo, da slovenska stran ponudi sodelujočim upnikom zamenjavo dolga oz. odkup subordinirane udeležbe šele na podlagi soglasja, pridobljenega od (i) dveh tretjin upnikov po Novem finančnem sporazumu ter (ii) od parlamenta Republike Slovenije.

Soglasje na predvideno zamenjavo so do konca januarja 1996 posredovali upniki, na katere se nanaša skoraj 80% celotnega portfelja po Novem finančnem sporazumu.

Imetniki obveznic iz naslova t.i. Alternative Participation Instruments Exchange Agreement, t.j. tretjega sporazuma iz obravnavanega sklopa, niso zastopani v Mednarodnem koordinacijskem komiteju upnic, zato so se dosedanja pogajanja navezovala le na Novi finančni sporazum in Sporazum o Trade and Deposit Facility. Republika Slovenija je v Informativnem memorandumu naznanila, da bo po ureditvi odnosov z upniki po navedenih dveh sporazumih nadaljevala pogajanja tudi z upniki po t.i. Alternative Participation Instruments Exchange Agreement.

Analiza sekundarnega trga Refinanciranih posojil po Novem finančnem sporazumu in trga depozitov po Sporazumu o Trade and Deposit Facility je pokazala, da se lastniška struktura spreminja tudi v korist oseb, ki zastopajo interese oseb s področja Zvezne republike Jugoslavije, tudi (nekdanje) Narodne banke Jugoslavije. Zamenjava dolga po Novem finančnem sporazumu in plačilo udeležbe v depozitih po Sporazumu o Trade and Deposit Facility se bosta izvršila samo do oseb, ki so opredeljene kot sodelujoči upniki glede na evidentirani portfelj Posojil za refinanciranje oziroma depozitov.

Zamenjava dolga bo potekala v skladu z določili poglavja 5.13. Novega finančnega sporazuma, ki med oblikami zamenjav dolga predvideva tudi t.i. zamenjavo kvalificiranega tehtanega povprečja. Ta omogoča zamenjavo dolga za dolg z enakim ali večjim tehtanim povprečnim rokom odplačila in dopušča možnost za sklenitev tega posla le z določenim segmentom upnikov. Novi finančni sporazum iz leta 1988 ostaja tako v delu, ki ne bo predmet zamenjave, še naprej v veljavi, le da med udeleženimi subjekti ni več slovenskih.

Zamenjava dolga bo izvedena na naslednji način:
(i) 18% nezapadle glavnice, dolgovane sodelujočim upnikom do dneva zamenjave, bo zamenjanih za Obveznice Serije 1, ter (ii) 18% tržne vrednosti že zapadlih in neplačanih glavnic in obresti (upoštevaje plačila slovenskih bank tujim upnikom po 1. juniju 1992), dolgovanih sodelujočim upnikom na dan zamenjave, bo zamenjanih za Obveznice Serije 2.

V. NADZOR BANČNEGA SISTEMA

1. Sanacija bank

Zadnja faza sanacije bančnega sistema v Republiki Sloveniji se približuje koncu. S sprejetjem Zakona o izplačanih deviznih hranilnih vlogah občanov je bila dokončana linearna sanacija bančnega sistema in z Zakonom o zamenjavi obveznic Republike Slovenije za sanacijo bank in hranilnic zaokrožen materialno pravni okvir sanacije.

Postopki sanacije, ki so bili začeti v januarju 1993 za Ljubljansko banko d.d. in v marcu 1993 za Kreditno banko Maribor d.d., ter dodatne spremembe, ki so jih povzročile dopolnitve Ustavnega zakona konec julija 1994, so omogočili, da sta bili do konca leta 1995 banki v sanaciji očiščeni slabih terjatev in tudi vseh povezav s hipoteko nekdanje Jugoslavije, predvsem pa, da sta se banki kapitalsko okrepili. Pomemben korak na institucionalnem področju je bil dosežen z združitvijo dveh bank v sanaciji, Nove Kreditne banke Maribor in Komercialne banke Nova Gorica. Na ta način je namreč v Republiki Sloveniji nastala druga najmočnejša (merjeno po deležu v celotni bančni aktivi - prek 10%) banka, ki je tudi presegla ozke regionalne okvire, sicer značilne za organizacijo slovenskega bančnega sistema. To je bilo tudi v interesu zmanjševanja narodno gospodarskih stroškov in zagotavljanja normalnega in varnega poslovanja.

Zelo pomembno dejstvo za uspešnost sanacije v letu 1995 je bila z zakonom opredeljena zamenjava sanacijskih obveznic ob koncu leta.

Obveznice Agencije za sanacijo bank in hranilnic, s katerimi je bila zamenjana slaba aktiva bank ob uvedbi sanacije, so imele jamstvo Republike Slovenije, dospetje glavnice v izplačilo čez 30 let, 8% obrestno mero, vezane pa so bile na gibanje tečaja tolarja proti nemški marki. Ekonomske spremembe, nastale v času od uvedbe sanacije, so narekovale zamenjavo teh obveznic z obveznicami z manjšim obrestnim donosom, vendar s krajšo in različno dospelostjo, in sicer od začetka leta 1998 do najkasneje 15. oktobra 2010. Poleg tega se obveznice, katerih izdajatelj je tokrat Republika Slovenija, neposredno valorizirajo tako, da bankam omogočajo obrestno in valutno usklajenost. Delno je valorizacija še vedno lahko vezana na tečaj za nemško marko, primarno pa se obveznice valorizirajo skladno s stopnjo rasti cen (temeljno obrestno mero) v Sloveniji.

Znotraj tako zastavljenega materialno pravnega okvira sta Agencija Republike Slovenije za sanacijo bank in hranilnic in upravi obeh bank, ki sta s statusom banke v sanaciji vstopili v leto 1995, izpolnjevali v letu 1993 sprejete programe sanacije. Nujna odstopanja od sprejetih programov in potrebnost izpolnitve vseh predpisanih predpostavk varnega in skrbnega poslovanja pred zaključkom sanacije so bila v letu 1995 tudi predmet razgovora Sveta Banke Slovenije, Ministra za finance, Upravnega odbora Agencije in Uprav obeh bank v sanaciji.

Spremenjena poslovna filozofija je botrovala zniževanju operativnih stroškov poslovanja v prvih fazah sanacije. Pri tem je šlo za zniževanje števila zaposlenih, kot tudi za bolj dosledno kontrolo in upravljanje drugih operativnih stroškov. V letu 1995 so se obrnili trendi rasti operativnih stroškov tudi zaradi povračanja pozicij, ki sta jih imeli banki pred sanacijo.

V letu 1995 so se nadaljevali pozitivni trendi uravnoteženja denarnih tokov in zmanjševanja zadolžitev pri Banki Slovenije. Kljub pozitivnim premikom pa bosta morali obe banki do dokončanja sanacije uskladiti svoje poslovanje z vsemi zakonskimi določili, ki opredeljujejo poslovanje "zdravih" bank.

Še posebej s tistimi, ki omejujejo največjo kreditno izpostavljenost in naložbe bank v zemljišča, zgradbe, poslovno opremo in kapitalske deleže v bankah in nebančnih organizacijah. Ob tem bo treba prilagoditi predpisom tudi naložbe in kapitalske deleže, ki jih imata banki v sanaciji v tujini.

Nova poslovna filozofija se je pokazala v nadaljnjem izboljšanju kreditnega portfelja in strukture naložb.

Zakonodajalec je tudi z zakonsko zamenjavo sanacijskih obveznic ponovno potrdil že izkazani interes zakonodajne oblasti, da v okviru svojih pristojnosti sanira slovenski bančni sistem; do dokončanja sanacije je potreben le še napor sanatorja, Agencije, ki ga je imenovala in ki zastopa izvršilno vejo oblasti, Vlado Republike Slovenije ter managementa bank. Ta napor naj bi pomenil še dokončno rešitev likvidnostnih problemov, celovito izpolnjevanje ukrepa denarne politike in z zakonom določene kreditne izpostavljenosti in naložb v zemljišča, zgradbe, poslovno opremo ter kapitalske deleže.

Z izpolnitvijo teh kategorij bi poslovanje sicer kapitalsko ustreznih bank, ki sta ob koncu leta 1995 ustvarili tudi dobiček, lahko šteli za dovolj varno in uspešno, da bi se postopek sanacije lahko zaključil. Obe banki v sanaciji bi se v konkurenčnem bančnem prostoru, z definitivno odpravljenim monopolom nekdaj vse obsegajočega sistema Ljubljanske banke pod okriljem sanatorja, Agencije, privatizirali in z novimi lastniki nadaljevali bolj enakovreden tržni boj.

2. Nadzor bank in hranilnic

Za leto 1995 so bili značilni nadaljnja krepitev kapitalske moči slovenskih bank, povečanje realnega obsega njihovega poslovanja in ugodni poslovni rezultati.

V letu 1995 je prišlo do uveljavitve na mednarodnih računovodskih standardih temelječega izkazovanja rezultatov bančnega poslovanja, vse slovenske banke pa so prvič izkazale revidirane podatke po enotnem pristopu, po sklepu Banke Slovenije o revidiranju računovodskih izkazov bank in hranilnic.

Do konca septembra 1995 so morale banke v celoti doseči jamstveni kapital do višine, ki ga je za opravljanje posameznih vrst bančnih poslov določil še posebni sklep Banke Slovenije iz leta 1992. Za pridobitev oziroma ohranitev neomejenega dovoljenja so morale banke doseči 4.080 milijonov tolarjev, da so se izognile regionalni omejitvi poslovne mreže pa 2.040 milijonov tolarjev jamstvenega kapitala.

Glede na to, da ima skoraj polovica bank neomejeno dovoljenje za poslovanje, se je tudi v letu 1995 nadaljeval trend intenzivnega zbiranja dodatnih trajnih virov sredstev. Nekaj bank je povečalo jamstveni kapital z delniškim kapitalom, večinoma pa je bil temelj povečanja tako imenovani hibridni in dolžniški kapital. Nekaj bank, precej več kakor v letu poprej, ko je bilo za ohranitev dovoljenja treba doseči 50% višine predpisanega jamstvenega kapitala, se je odločilo za omejeno dovoljenje za poslovanje oziroma za omejeno možnost širitve poslovne mreže. Nekatere pa so se odločile za pripojitev k drugi banki.

Zaradi opisanega trenda povečevanja jamstvenega kapitala banke v letu 1995 niso imele večjih težav pri izpolnjevanju meril varnega poslovanja.

Po dokapitalizaciji ima dovoljenje za opravljanje vseh vrst bančnih poslov v državi in v tujini 15 bank, medtem ko imajo druge banke omejeno dovoljenje za poslovanje. Tujci so solastniki 14 slovenskih bank; v petih bankah so večinski lastniki, v drugih imajo manjši delež, ena banka pa je v popolni lasti tujcev.

Še nadalje pa se je v letu 1995 zmanjšalo število hranilnic. Delno zato, ker niso dosegale najmanjšega predpisanega jamstvenega kapitala, ko bi bile morale do konca leta 1994 doseči 68 milijonov tolarjev

jamstvenega kapitala, delno pa zato, ker se je povečala bančna konkurenca. Tako je ob koncu leta delovalo v Sloveniji le še 7 hranilnic, pri tem pa se je obseg poslovanja delujočih hranilnic močno povečal. Bilančna vsota vseh hranilnic se je glede na leto poprej povečala kar za 63%.

V letu 1995 se pogoji za pridobitev dovoljenja za poslovanje bank in hranilnic oziroma za pridobitev soglasja za delničarstvo niso spremenili. Drugače kakor leta 1993 in tako kot v letu 1994 ni bilo izdano nobeno dovoljenje za poslovanje nove banke ali hranilnice. Izdanih pa je bilo več dovoljenj za razširitev predmeta poslovanja bankam in hranilnicam ter več soglasij za povečanje lastniškega deleža obstoječim delničarjem oziroma za vstop novih delničarjev. Izdanih je bilo tudi več soglasij k imenovanju direktorjev bank.

V opisanem sistemskem okviru so banke in hranilnice ugodno poslovale. V realnem izrazu so do konca leta 1995 glede na konec leta 1994 v povprečju obseg poslovanja bistveno povečale. Porast bilančnih vsot vseh bank je znašal leta 1995 glede na prejšnje leto 26%.

Tabela 10: Nekateri kazalci poslovanja bančnega sistema v letu 1995 (v mlrd SIT)

Izkaz uspeha	
Operativni dobiček	30,9
• Neto obresti	52,9
• Neto neobrestni prihodki	26,2
• Splošni upravni stroški	42,1
Rezervacije in odpisi	15,4
Dobiček/izguba	15,2
Bilanca stanja	
Bilančna vsota	1.493,5
Posojila	852,1
Dvomljive terjatve	164,5
Vloge	1.190,8
Kapital	167,3
Kazalci	
Donos na aktivo	1,2
Donos na lastniški kapital	10,2
Obrestna marža	4,9
Kapital/aktiva	11,7
Stroški dela/aktiva	2,0
Popravki/Dvomljive terjatve	48,9

Vir: Banka Slovenije.

Tržni delež največjih treh bank predstavlja pri tem več kakor 50% in sedmih največjih bank več kakor 70% bilančne vsote.

Pomembno so banke povečale tudi število komitentov, s katerimi poslujejo, medtem ko se je višina kreditne izpostavljenosti do enega komitenta zmanjšala.

Primerjava povprečne strukture bilance stanja v letu 1995 glede na leto poprej pokaže, da so se v pasivi v povprečju povečale naložbe nebančnega sektorja na račun bančnega sektorja. V aktivi pa se je povečala povprečna zadolženost nebančnega sektorja na račun manjših naložb v vrednostne papirje ter manjše zadolženosti bank in hranilnic.

Tako glavni viri sredstev v pasivi v povprečju ostajajo vloge nebančnega sektorja z 61,5%, ki se povečujejo, sledi bančni sektor s 15% in nato trajni viri z 12%. Glavne naložbe v aktivi ostajajo naložbe v nebančni sektor z 38%, ki se tudi povečujejo, sledijo jim naložbe v vrednostne papirje s 27% in naložbe v bančni sektor z 20%. V letu 1995 so najbolj, za 77% porasla posojila prebivalstvu. Sektorsko predstavljajo zdaj že 9% vseh posojil. 27% posojil je bilo odobrenih gospodarstvu in 19% bančnemu sektorju. Najpomembnejši vir financiranja pa so bila sredstva prebivalstva s 34%, v letu 1994 je bil njihov delež 29%.

Banke so v letu 1995 izboljševale strukturo tvegane aktive, saj so imele ob koncu leta 1995 okrog 90% naložb netveganih (ob koncu leta 1994 86% in leto prej 81%). Trend je v določeni meri tudi posledica zavarovanja naložb s hipoteko, ki zaenkrat kljub zaostritvam še omogoča obravnavati naložbe, ki so zavarovane s hipotekami, kot v celoti netvegane, po drugi strani pa se je tudi dejansko povečala razpršenost in z njo kakovost naložb.

Delež obrestnih prihodkov v vseh ustvarjenih prihodkih slovenskih bank je znašal 67%, 7,8% pa je znašal ob koncu leta 1995 delež prihodkov ustvarjenih s trgovanjem z vrednostnimi papirji in prihodkov iz finančnih poslov, 6,9% pa delež prihodkov, ustvarjenih s storitvami iz provizij.

Skupaj so bili neto obrestni prihodki za 52,9 milijard SIT enkrat večji od neto neobrestnih prihodkov, ki so znašali 26,2 mlrd SIT. Obrestna marža, merjena na obrestonosno aktivo, je znašala 4,9%. Prvih sedem bank po velikosti bilančne vsote, to so banke z bilančno vsoto nad 65 mrld SIT, je v letu 1995 glede na leto 1994 povečalo obrestno maržo - za 0,1% do največ 0,9% (izjema je ena banka, pri čemer nista upoštevani banki v sanaciji zaradi statustne spremembe v letu 1994). Vendar so le-te v letu 1994 imele glede na ostale banke relativno nizko obrestno maržo. Skupini največjih bank sledi skupina devetih bank, ki so vse znižale obrestno maržo glede na leto, čeprav je pri nekaterih od njih še vedno zelo visoka (več kot 8%). Pri ostalih trinajstih bankah pa je bila situacija zelo različna, saj so nekatere obrestno maržo povečale, druge pa zmanjšale.

V povprečju so banke, ki so povečale obrestno maržo, sicer znižale aktivne obrestne mere v letu 1995 glede na leto poprej, vendar so še bolj znižale pasivne obrestne mere. Banke, ki so zmanjšale obrestno maržo, pa so v povprečju bolj znižale aktivne obrestne mere kot pasivne.

Poslovni stroški so glede na vse prihodke leta 1995 znašali 13,3%, kar je 1,0% manj kakor leta 1994, samo stroški dela glede na enak imenovalec pa so znašali 7,4%. Donos na povprečno aktivo je znašal 1,15%, v letu 1994 0,44%, donos na lastniški kapital pa 10,1%, v letu 1994 le 3,3%.

Nadzor poslovanja bank in hranilnic izvaja Banka Slovenije:

- s pregledom poročil in druge dokumentacije, s katero razpolaga, in
- z neposrednim pregledom v samih bankah in hranilnicah.

Nadzor se opravlja tudi skozi obvezno revidiranje letnih obračunov bank, ki ga izvajajo pooblaščene revizorske hiše, in z analizo revizijskih poročil v Banki Slovenije.

Na podlagi poročil, ki so jih banke in hranilnice dolžne predlagati Banki Slovenije, je le-ta:

- mesečno spremljala poslovanje bank in hranilnic na podlagi podatkov iz bilance stanja in izkaza uspeha,
- trimesečno kontrolirala razvrstitev kreditnega portfelja in oblikovanje popravkov oziroma rezervacij,
- trimesečno ugotavljala kreditno izpostavljenost do posameznih komitentov,
- polletno ugotavljala obseg jamstvenega kapitala in kapitalske ustreznosti, in posebej po stanju 30.09.1995,
- polletno ugotavljala obseg kapitalskih naložb in naložb v osnovna sredstva,
- polletno spremljala obseg kreditiranja vodstva banke in njenih lastnikov in
- analizirala revidirane letne obračune bank.

Na podlagi te kontrole je bilo ugotovljeno, da je nekaj bank v letu 1995 kršilo zakonsko določilo o največji dovoljeni izpostavljenosti do enega komitenta, ki znaša 25% jamstvenega kapitala. Kršitve so posledica naložb v problematične družbe, zato banke načrtujejo daljši rok za odpravo te nepravilnosti (tudi s pomočjo države).

Banke so v povprečju visoko presegale zakonsko določeno minimalno kapitalsko ustreznost 8%, tako da je dosegla povprečna kapitalska ustreznost za celo leto nad 20%. Kljub temu pa nekatere banke še kršijo določilo o največjem možnem razmerju med naložbami v osnovna sredstva in kapitalskimi naložbami ter jamstvenim kapitalom.

Posebej pri hranilnicah se je izvajala še kontrola:

- skladnosti poslovanja z dovoljenjem za poslovanje in
- višine zavarovanja sredstev fizičnih oseb, društev in dobrodelnih organizacij.

Na podlagi teh kontrol je bilo ugotovljenih več nepravilnosti, kot so poslovanje s komitenti zunaj dovoljenega območja, poslovanje s srednjimi in velikimi pravnimi osebami, opravljanje poslov mimo dovoljenja in preseganje zbranih sredstev glede na višino jamstva.

V letu 1995 je bilo opravljenih 30 pregledov v samih bankah in hranilnicah, ki so zajeli celotno poslovanje ali samo določena področja. 21 pregledov je bilo v bankah in 9 v hranilnicah.

Kontrola je zajela predvsem naslednja področja:

- ugotavljanje zanesljivosti poročil banke oziroma hranilnice glede na kvaliteto računovodskega sistema,
- preverjanje kvalitete kreditnega porfelja tudi glede na poročila, ki jih prejema Banka Slovenije,
- ugotavljanje povezanih oseb zaradi diverzifikacije kreditnega rizika,
- preverjanje izračuna kapitalske ustreznosti,
- ugotavljanje sposobnosti vodstva za upravljanje z riziki pri poslovanju,
- ovrednotenje sistema interne kontrole in njihovih ugotovitev,
- računalniško podporo poslovanja in
- delniško knjigo.

V letu 1995 so bili v 9 bankah opravljeni tudi tako imenovani diagnostični pregledi. Pregledi, ki so jih ob sodelovanju kontrolorjev Banke Slovenije na podlagi pogodbe med Commission of the European External Economic Relations, programom Phare ter slovensko vlado opravili revizorji revizijskih hiš KPMG in DTTI, so se nanašali predvsem na:

- kvaliteto kreditnega portfelja,
- kapitalsko ustreznost,
- dobičkonosnost,
- tehnološko in kadrovsko podporo poslovanja,
- analizo strategije in oceno možnosti nadaljnjega poslovanja.

Pri pregledih so bile ugotovljene naslednje pomembnejše nepravilnosti in pomanjkljivosti:

- nerealno visoko razvrščanje komitentov glede na izpolnjevanje pogojev po predpisani metodologiji,
- odobravanje kreditov v nasprotju z določili 30. člena zakona,
- neustrezno zavarovanje kreditov, odobrenih pravnim osebam,
- kreditiranje nesolventnih podjetij (zlasti hranilnice),
- neustrezna organizacija pri kreditnem poslovanju,
- nepravilno izračunavanje jamstvenega kapitala,
- neustrezna oziroma nezadostna računalniška podpora določenih področij,
- neizdelane strateške usmeritve,
- prevelika centralizacija vodenja,
- nezadostni nadzor interne kontrole itd.

Banka Slovenije je na nepravilnosti opozorila vodstva bank, jih zapisniško evidentirala ter izdala bankam priporočila, da naj jih odpravijo. Razen tega je bilo v letu 1995 izdanih 13 zahtev za sprejem določenih aktivnosti in 4 odločbe za izvršitev določenih aktivnosti. Izdanih je bilo tudi 23 odločb o odvzemu dovoljenja za opravljanje določenega bančnega posla in 4 odločbe za regionalno omejitev poslovne mreže.

Banke in hranilnice so spoštovale zahteve Banke Slovenije za ureditev razmer v poslovanju in so ugotovljene nepravilnosti odpravile v predpisanih rokih.

VI. DRUGI POSLI BANKE SLOVENIJE

1. Posli za Republiko Slovenijo

Plačilni promet

Na podlagi zakona opravlja Banka Slovenije plačilni promet s tujino in druge posle v tujem denarju za Republiko Slovenijo. Banka Slovenije je v letu 1995 opravila za 331,1 milijona nemških mark nakazil v tujino, plačala 27,4 milijona mark obveznosti iz akreditivov in izplačala 8,0 milijonov mark gotovine. Pri tem je bilo proračunskim porabnikom prodanih 176,4 milijona mark in od njih odkupljenih 24,5 milijona mark; razliko predstavljajo črpana sredstva posojil iz tujine.

Posli z najetimi tujimi posojili

Skladno z Zakonom o Banki Slovenije opravlja Banka Slovenije za Republiko Slovenijo naloge plačilnega agenta. V letu 1995 je bilo najetih 120 milijonov ameriških dolarjev posojil pri konzorcijih tujih bank in mednarodnih finančnih organizacijah. Najeta posojila so bila v celoti črpana. V juniju je bilo črpanih 20,0 milijonov dolarjev sindiciranega posojila, najetega v letu 1994, v decembru pa je Republika Slovenija črpala tudi drugi del posojila Mednarodne banke za obnovo in razvoj v višini 42,1 milijonov dolarjev. Republika Slovenija je poleg obresti in stroškov odplačala tudi 29,2 milijonov dolarjev glavnice kreditov, najetih v letu 1993 pri konzorciju tujih bank.

Posli s fiduciarnim računom

Po pooblastilu Republike Slovenije je Banka Slovenije na podlagi sklenjene pogodbe z Dresdner Bank Luxembourg odprla dva fiduciarna računa. Na prvi račun se stekajo plačila dospele glavnice in obresti po New Financing Agreement iz leta 1988 za alocirani dolg in 16,69% dospelih obresti za nealocirani dolg, kot tudi obveznosti slovenskih dolžnikov po Trade and Deposit Facility Agreement iz leta 1988. Na račun je bilo v letu 1995 vplačanih 49,6 milijona ameriških dolarjev, tako da je bilo stanje na računu konec leta 137,4 milijona dolarjev brez prigospodarjenih sredstev. Na drugi fiduciarni račun se vplačujejo obveznosti po sporazumih iz Osima in Rima, in sicer okvirno 60% celotne obveznosti. V letu 1995 je bilo vplačanih 10,4 milijona dolarjev, stanje na računu konec leta pa je bilo skupaj s pripisanimi obrestmi 21,5 milijona dolarjev.

Prenos proračunskih likvidnostnih presežkov v Banko Slovenije

Svet Banke Slovenije je v začetku julija dopolnil sklep o načinu izvajanja poslov za Republiko Slovenijo. Na tej podlagi je bila konec julija sklenjena pogodba o sodelovanju med Banko Slovenije in Ministrstvom za finance, Republika Slovenija pa je avgusta začela postopno vezati pri Banki Slovenije tekoče likvidnostne proračunske presežke, ki jih je pred tem po različnih pogojih vezala v raznih bankah. Čas vezave presežkov proračuna in obrestna mera sta določena glede na primerljive roke za blagajniške zapise BS, ki jih vpisujejo v tolarjih banke in hranilnice. Na podlagi vezane vloge lahko Republika Slovenija črpa premostitveno posojilo, vendar največ petino obdobja vezave posamezne vloge, po obrestni meri, ki je glede na višino posojila od ene do pet odstotnih točk nad obrestno mero za vezano vlogo.

Banka Slovenije je z dodatnim kratkoročnim posojilom zagotovila nevtralni učinek prenosa presežkov proračuna iz bank in bančnemu sistemu vrnila s posebnimi ponudbami zneske, enake dotlej vezanim vlogam po pogojih, ki veljajo za redne instrumente denarne politike.

Posli z vrednostnimi papirji in vrednotnicami

Distribucijo, hrambo in obdelavo vrednotnic, tobačnih znamk in raznih vrednostnih papirjev Republike Slovenije opravlja Banka Slovenije na podlagi pogodb z Ministrstvom za finance.

V letu 1995 je bilo izdanih skupno 27.420.000 kosov upravnih in sodnih kolkov v skupni vrednosti 2,1 milijarde tolarjev. V okviru strokovnih in tehničnih nalog v zvezi s tobačnimi znamkami je bilo skupno izdanih 223.320.000 kosov raznih tobačnih znamk, ki so bile tudi zaščitene pred ponarejanjem. V letu 1995 je bilo zaključeno delo z banderolami (kontrolnimi nalepkami za označevanje video in avdio kaset), ker je bil predpis o obveznem označevanju izdelkov preklican.

Banka je v letu 1995 opravljala tudi naloge v zvezi z distribucijo vrednostnih papirjev, s prevzemom in obdelavo unovčenih obveznic oziroma zapadlih kuponov. Na podlagi zakona in pogodbe je Banka Slovenije v letu 1995 zagotovila bankam 12 milijonov nemških mark za dospele in unovčene kupone za obveznice, izdane po zakonu za poravnavo obveznosti iz neizplačanih deviznih vlog.

2. Reforma plačilnih sistemov

V okviru projekta reforme plačilnih sistemov Slovenije so bile na začetku leta 1995 definirane in sprejete strateške poslovne in tehnično tehnološke zahteve za reformirani medbančni plačilni sistem v Sloveniji. Strateške poslovne in tehnične zahteve izražajo zaključke ter priporočila posameznih delovnih skupin, ki v okviru Banke Slovenije delajo na projektu.

Reforma plačilnih sistemov Slovenije predpostavlja, da bo težišče razvoja reforme potekalo na naslednjih glavnih točkah:

- osnova novemu sistemu bo princip takojšnjega izvrševanja plačil (BPRČ - bruto poravnava v realnem času);
- v osnovni sistem takojšnjega izvrševanja plačil se po principih, ki veljajo zanj, vključujejo posamezni neto-klirinški podsistemi masovnih (paketnih) plačil;
- v čim večji meri se uveljavijo razne oblike avtomatiziranih elektronskih plačil.

Izključni udeleženci v plačilnem prometu so kreditne institucije (banke) in centralna banka. Predvideno je, da bodo banke ustanovile posebno plačilno družbo, ki ima posebno vlogo na področju bančne infrastrukture. Dolgoročno bo morala ta medbančna tehnična struktura za elektronska plačila in kliringe predstavljati domala sto odstotkov (97-98%) aktivnosti tako na področju individualnih plačil kot masovnih (paketnih) plačil majhnih vrednosti. Le manjši del naj bi ostal zunaj takega sistema.

V okviru projekta reforme so bile izdelane študije o konceptu prihodnjega poslovanja z gotovino ter o ekonomski statistiki in plačilnem prometu. Prva študija je ponudila v tem trenutku zgolj potencialne alternative obstoječemu sistemu distribucije gotovine, izvedba pa je odvisna od nadaljnjih analiz posameznih segmentov poslovanja z gotovino. Druga študija je raziskala možnosti, da bo reformirani sistem zagotavljal ustrezne statistične podatke, ki bodo ustrezali zahtevam sistema konkurenčnih storitev in prilagajanja uporabnikom oz. povpraševanju v tržnem gospodarstvu.

V letu 1995 se je izteklo sodelovanje s PA Consulting Group pri projektu reforme plačilnih sistemov Slovenije. Vse študije (regionalni procesni centri, posredni in neposredni udeleženci, telekomunikacijske zahteve projekta, sistemi poravnave in standardnih povezav, strategija prehoda in ocenitev finančne vrednosti projekta) same po sebi še ne zagotavljajo ustreznih rešitev za področja, na katera se nanašajo, so pa lahko relativno dobra osnova za nadaljnjo obravnavo.

Nadaljnji potek projekta je zelo odvisen od hitrosti oblikovanja in prilagajanja ustrezne pravne regulative pogojem reformiranih plačilnih sistemov Slovenije.

3. Razvoj statistične funkcije

Banka Slovenije je v letu 1995 združila zbiranje podatkov, ki so vir denarnih statistik, plačilnobilančne statistike in statistike stanj naložb do tujine. Vse podatke redno tudi objavlja. V okviru statističnega sistema Banke Slovenije se organizirajo podatki s področij, na katerih ima Banka zakonske nadzorne in druge pristojnosti, to pa zadeva predvsem bančni sistem in ekonomske odnose s tujino. Banka Slovenije ne more avtonomno predpisovati obveznosti poročanja iz drugih delov finančnega sistema (nebančne finančne institucije, kapitalski trgi itd.), si pa prizadeva urediti kompleksno bazo podatkov tudi za to področje.

Po zaključeni fazi usklajevanja in izpopolnjevanja zbiranja podatkov v segmentih, koder je zbiranje že centralizirano, je Banka Slovenije začela graditi enotno statistično bazo podatkov in pripravo informacij s področja plačilnobilančne statistike. Projekt je bil v letu 1995 s finančno pomočjo nizozemske vlade tudi uspešno zaključen. Cilj projekta je bil predvsem poenostaviti delo s podatki, zmanjšati čas, potreben za pridobitev informacije, in približati dostopnost zbranih podatkov vsem uporabnikom. Posebna pozornost je bila posvečena varovanju zaupnosti individualnih podatkov.

Ena glavnih nalog v letu 1995 je bilo usklajevanje metodologij in zagotavljanje mednarodne primerljivosti denarnih in plačilnobilančnih podatkov. Pri tem so bile kar se da najbolj upoštevane zahteve mednarodnih institucij, predvsem Mednarodnega denarnega sklada. Poleg zagotavljanja kvalitetnih, ažurnih in pravočasnih informacij je bila delno že v letu 1995 realizirana tudi naloga poenostavitve in pocenitve sistema poročanja bank. Osnova za ta korak je bila v oceni kvalitete časovne vrste podatkov od leta 1993 naprej.

Banka Slovenije mesečno izdaja statistični Bilten z naklado 650 izvodov v slovenskem in 950 izvodov v angleškem jeziku (ob koncu leta 1995).

4. Gotovinsko poslovanje

Banka Slovenije je v letu 1995 skladno z zakonskimi pooblastili izročala v obtok tolarske bankovce in kovance ter opravljala naknadno zamenjavo vrednostnih bonov. 15. marca 1995 je bil izročen v obtok bankovec za 10.000 tolarjev, izdelan po zamisli Miljenka Licula, oblikovalca celotne serije slovenskega denarja. Portret Ivana Cankarja je delo Rudija Španzla, bankovec pa je bil natisnjen v tiskarni Giesecke & Devrient v Münchnu.

Skupno je bilo ob koncu leta 1995 v obtoku 67,5 milijonov bankovcev v vrednosti 63,5 milijarde tolarjev. Navedena količina predstavlja približno 35 bankovcev na prebivalca Slovenije.

Količina bankovcev v obtoku se je povečala za 7,6%, vrednost pa za 26,5%, pri čemer se je zaradi uvedbe bankovca za 10.000 tolarjev v obtoku zmanjšalo število bankovcev po 5.000 in po 1.000 tolarjev. Pri nižjih denarnih enotah bistvenih premikov v strukturi nismo zasledili. Zastopanost celotne apoenske strukture bankovcev v gotovinskem prometu zagotavlja nemoten potek gotovinskega prometa. Pri enotah Agencije Republike Slovenije za plačilni promet, nadziranje in informiranje ni bilo zaslediti kopičenja zalog gotovine, saj so dosledno spoštovale določene blagajniške maksimume.

Zamenjava vrednostnih bonov, ki so bili vzeti iz obtoka v obdobju od novembra 1992 do aprila 1994, je bila v letu 1995 omejena le na naknadno zamenjavo bonov pri blagajni Banke Slovenije. Pri občanih se trenutno zadržujejo le minimalne količine bonov najvišjih vrednosti (delež vrnjenih bonov po 5.000, 1.000, 500 in 200 tolarjev je glede na izdane količine kar 98,93%). Za bone nižjih vrednosti (pod 100 tolarjev) pa analize kažejo, da so ostali pri občanih, da so bili uničeni ali pa so se porazgubili in ni pričakovati, da bi se v večjem obsegu še vrnili v Banko.

V letu 1995 je bilo izročenih v obtok 55,2 milijona kovancev, večinoma v nominalnih vrednostih po 5, 2 in 1 tolar. Skupno s kovanci, ki so bili izročeni v obtok v minulih letih, je bilo na dan 31.12.1995 v obtoku 167,6 milijona kovancev oziroma povprečno po 84 kovancev na prebivalca. Količina kovancev se je v letu 1995 v prometu zvišala za 49,2%, količina na posameznika pa v primerjavi s preteklim letom za 25%. Vrednost kovancev, ki so bili v obtoku ob koncu leta 1995, je bila 334 milijonov tolarjev. Zadnje ugotovitve kažejo, da se potrebe po kovancih nekoliko zmanjšujejo, kar bi lahko povezovali z dejstvom, da so prebivalci kovance le začeli vračati v gotovinski obtok in jih ne zadržujejo doma.

Banka Slovenije je v letu 1995 izvedla tudi projekte izdaj priložnostnih kovancev ob 50-letnici zmage nad fašizmom in nacizmom, ob 50. obletnici organizacije FAO in 100-letnici postavitve Aljaževega stolpa. Ob vseh treh dogodkih so bili izročeni v prodajo oziroma v obtok srebrniki po 500 tolarjev in kovanci, izdelani iz zlitine CuNiZn, z nominalno vrednostjo 5 tolarjev. Za obletnico zmage nad fašizmom in nacizmom in za obletnico Aljaževega stolpa so bili kovani tudi zlatniki z nominalno vrednostjo po 5.000 tolarjev.

V Banki Slovenije je bilo v letu 1995 pregledanih skupno 1.086 ponarejenih bankovcev, ki so bili odkriti na območju Republike Slovenije. Število odkritih tolarskih ponaredkov je relativno majhno, saj gre le za 10 primerov poskusov unovčevanja barvnih fotokopij, v enem primeru pa so bili ponaredki celo najdeni ob cesti. Skupno je bilo zaseženih 22 ponaredkov v vrednosti 52.000 tolarjev, kar v primerjavi s celotnim obsegom gotovine v obtoku ne pomeni pomembnejše nevarnosti. Poleg domačih ponaredkov so bili v skladu z zakonskimi pooblastili pregledani tudi ponaredki tuje valute, ki so bili predloženi od Ministrstva za notranje zadeve. Protivrednost ponaredkov tujih valut je bila 11,3 milijona tolarjev.

5. Mednarodno sodelovanje

Banka Slovenije je v letu 1995 večjo pozornost namenila naslednjim mednarodnim aktivnostim:

- še naprej je aktivno sodelovala v pogajanjih Republike Slovenije s tujimi komercialnimi bankami, upnicami bivše Jugoslavije po Novem finančnem sporazumu iz leta 1988, in 30. novembra 1995 tudi sopodpisala sporazum o pogojih za sklenitev ločenega sporazuma o prevzemu dela dolga bivše Jugoslavije;

- na vseh nivojih je utrjevala dobre odnose z najpomembnejšimi evropskimi in zanajevropskimi centralnimi bankami in bila počaščena z obiskom nekaterih njihovih guvernerjev oz. predsednikov;

- sodelovala je na rednih letnih zasedanjih skupščin mednarodnih finančnih organizacij in s temi tudi sicer sodelovala na vseh nivojih;

- v okviru baselske Banke za mednarodne poravnave (Bank for International Settlements) je sodelovala s skupino centralnih bank razvitih dežel G 10, Avstrije in z Mednarodnim denarnim skladom, ki so se leta 1989 organizirale kot dajalke tehnične pomoči centralnim bankam dežel na prehodu v tržno gospodarstvo, in bila deležna njihovih specializiranih izobraževalnih programov in v okviru posvetov znanja na različnih segmentih centralnega bančništva;

- tudi sama se je uvrstila med dajalce tehnične pomoči, ko je na željo nekaterih centralnih bank dežel na prehodu gostila njene predstavnike in jim posredovala svoje znanje in izkušnje z določenih področij svojega delovanja;

- udeleževala se je mednarodnih simpozijev, okroglih miz, seminarjev in kongresov v tujini s področja gospodarstva, bančništva in financ in tako pripomogla k boljšemu poznavanju dosežene preobrazbe bančnega in finančnega sistema v Sloveniji;

- v odsotnosti dogovora držav naslednic bivše Jugoslavije, oz. njihovih centralnih bank, o razdelitvi premoženja in obveznosti v baselski Banki za mednarodno poravnavo si je še naprej prizadevala doseči vsaj začasno rešitev, v okviru katere bi postala njen član in delničar. Kot vabljeni gost se je guverner redno udeleževal mesečnih srečanj guvernerjev v tej instituciji in jih imel tako priložnost tekoče obveščati o aktualnih zadevah in se z njimi posvetovati;

- v okviru slovenske delegacije je s svojim predstavnikom sodelovala na pogajanjih v okviru Ženevske konference o sukcesiji bivše Jugoslavije;

- kot fiskalni agent je bila udeležena v sindiciranih kreditnih poslih Republike Slovenije s tujino;

- v okviru delegacije Republike Slovenije je s svojim predstavnikom sodelovala pri pogajanjih o asociacijskem sporazumu s Evropsko unijo in v pogajanjih o članstvu v Svetovni trgovinski organizaciji.

VII. LETNI OBRAČUN BANKE SLOVENIJE

Pregled odgovornosti Sveta Banke Slovenije

Zakon o Banki Slovenije in statut Banke nalagata Svetu Banke Slovenije pripravo finančnih izkazov za vsako obračunsko leto, ki resnično in pošteno prikazujejo finančno stanje Banke in presežek ali primanjkljaj v tem obdobju. Pri pripravi finančnih izkazov je Svet Banke Slovenije dolžan:

- izbrati primerne računovodske usmeritve in jih dosledno uporabljati;
- jih presojati in ocenjevati z vidika utemeljenosti in previdnosti;
- ugotoviti, ali so bili dosledno uporabljeni ustrezni računovodski standardi in
- pripraviti finančne izkaze skladno z načelom časovne neomejenosti poslovanja, razen v primeru, ko ni mogoče izhajati iz predpostavke, da bo Banka nadaljevala s poslovanjem.

Svet Banke Slovenije je odgovoren za vodenje pravilne knjigovodske evidence, s katero je vsak trenutek mogoče ugotoviti finančno stanje Banke, in s pomočjo katere lahko zagotavljajo skladnost finančnih izkazov s slovensko zakonodajo. Svet Banke je odgovoren za primerno ukrepanje za zaščito sredstev banke in za preprečitev ter izsleditev poneverb in drugih nepravilnosti.

Poročilo revizorjev Svetu Banke Slovenije

Revidirali smo finančne izkaze, prikazane na straneh 50 do 57.

Odgovornosti Sveta Banke Slovenije in revizorjev

Kot je opisano na strani 48, je Svet Banke Slovenije odgovoren za pripravo finančnih izkazov. Naša dolžnost je, da na podlagi opravljene revizije izrazimo neodvisno mnenje o teh izkazih.

Osnova za mnenje

Z izjemo navedenega v naslednjem odstavku je bila revizija opravljena skladno z Mednarodnimi revizijskimi smernicami, ki jih je sprejela Mednarodna zveza računovodij. Ti standardi terjajo, da načrtujemo in izvršujemo revizijo tako, da dobimo ustrezna zagotovila, da finančni izkazi ne vsebujejo bistveno napačnih navedb. Revizija vključuje preverbo izbrane dokumentacije, ki zadeva zneske v finančnih izkazih in pojasnilih. Prav tako vključuje preverbo uporabljenih računovodskih načel ter ocen vodstva, kakor tudi ovrednotenje celotne predstavitve finančnih izkazov. Menimo, da opravljena revizija zagotavlja realno osnovo za naše mnenje, ki je podano v nadaljevanju.

Ker smo bili imenovani za revizorje šele 6. marca 1995, nismo mogli izvesti revizijskih postopkov, ki bi nam dali zadovoljive revizijske dokaze za pravilnost bilance stanja na dan 31. decembra 1993. Vsak popravek zneskov v tej bilanci bi posledično povzročil spremembo v izkazu uspeha za leto 1994. Zaradi tega obstaja možnost, da zneski v izkazu uspeha za leto 1994 niso v popolnosti primerljivi z zneski v izkazu uspeha za tekoče leto.

Mnenje

Menimo da, z izjemo morebitnih uskladitev izkaza uspeha poslovnega leta 1994, ki bi morda bile potrebne, če bi imeli možnost revidiranja stanja Banke na dan 31. decembra 1993, finančni izkazi prikazujejo resnično in pošteno finančno stanje Banke na dan 31. decembra, presežka prihodkov nad odhodki v poslovnem letu 1995 in da so bili pripravljeni skladno s tistimi mednarodnimi računovodskimi standardi, navedenimi v točki 2 in s slovenskim zakonom.

KPMG
Chartered Accountants
Authorised Auditors
London, 12. april 1996

Izkaz uspeha za leto 1995

(v tisočih tolarjev)

	Pojasnila	1995	1994
Prihodki poslovanja:			
Prihodki od finančnih sredstev	4	**17.992.180**	13.032.753
Odhodki od servisiranih obveznosti	5	**11.039.955**	11.704.620
Čisti prihodek iz finančnih sredstev		**6.952.225**	1.328.133
Ostali prihodki	6	**533.766**	1.180.844
Skupni prihodki poslovanja		**7.485.991**	2.508.977
Stroški poslovanja	7	**1.806.206**	1.482.149
Presežek prihodkov nad odhodki		**5.679.785**	1.026.828
Uporaba presežka			
Sredstva za proračun Republike Slovenije		**478.886**	982.837
Prenos v rezerve	12	**5.200.899**	43.991
Skupna uporaba		**5.679.785**	1.026.828

Pojasnila na straneh 51 do 57 so sestavni del finančnih izkazov.

Bilanca stanja na dan 31. december 1995

(v tisočih tolarjev)

	Pojasnila	1995	1994
Aktiva			
Finančna sredstva	8	**309.223.928**	237.068.862
Osnovna sredstva	9	**1.389.612**	1.323.474
Skupna aktiva		**310.613.540**	238.392.336
Pasiva			
Servisirane obveznosti	10	**219.504.083**	165.298.097
Bankovci v obtoku	11	**63.904.039**	50.617.843
Sredstva za proračun Republike Slovenije		**478.886**	982.837
Skupne obveznosti		**283.887.008**	216.898.777
Rezerve	12	**26.726.532**	21.493.559
Skupna pasiva		**310.613.540**	238.392.336

Navedene finančne izkaze je sprejel Svet Banke Slovenije dne 2. aprila 1996. V imenu Sveta Banke Slovenije jih je podpisal:

dr. France Arhar
Predsednik Sveta Banke Slovenije in
Guverner Banke Slovenije

V skladu z 82. členom Zakona o Banki Slovenije navedene finančne izkaze potrdi Državni zbor Republike Slovenije.

Pojasnila k finančnim izkazom

1 Ustanovitev

Banka Slovenije (Banka) je centralna banka Republike Slovenije. Ustanovljena je bila z Zakonom o Banki Slovenije z dne 25. junija 1991. Banka je neodvisna institucija in samostojna pravna oseba. Republika Slovenija jamči za obveznosti Banke. Njeno delovanje nadzira parlament. Banka je odgovorna za stabilnost domače valute in za likvidnost bančnega sistema.

2 Računovodski standardi in načela

Ti finančni izkazi so bili pripravljeni skladno z ustreznimi Mednarodnimi računovodskimi standardi (MRS), ki jih je sprejel Mednarodni odbor za računovodske standarde (razen kot je navedeno v nadaljevanju) in kot svojo pravno podlago Svet Banke Slovenije na 90. seji dne 9. maja 1995. Pri pripravi izkazov sta upoštevani načelo časovne neomejenosti poslovanja in načelo izvirne vrednosti, ki pri posameznih sredstvih vključuje revalorizacijo. Načelo upoštevanja nastanka poslovnega dogodka je bilo uporabljeno zaradi časovne usklajenosti odhodkov in prihodkov.

Banka Slovenije ne prikazuje izkaza denarnih tokov, ker je Svet Banke Slovenije mnenja, da glede na posebnosti poslovanja Banke Slovenije omenjeno poročilo ne bi zagotavljalo pomembnejših dodatnih informacij.

3 Posebne računovodske usmeritve

Priznavanje prihodkov

Prihodki od obresti so knjiženi le v obsegu, ki se nanaša na tekoče poslovno leto. Ti prihodki so zmanjšani za obresti od dvomljivih in spornih terjatev, za katere je oblikovan popravek vrednosti v bilanci banke. Omenjeni popravek zmanjšuje izkazano stanje terjatev od obresti. Popravki vrednosti za terjatve od obresti, ki so ocenjene za neizterljive, so izknjiženi iz bilance banke.

Prihodki iz naslova provizij izvirajo predvsem iz storitev v plačilnem prometu, iz nadzorne in regulatorske funkcije ter iz storitev distribucije vrednotnic za račun države.

Tuje valute

Finančna sredstva in obveznosti v tujih valutah so bile preračunane v tolarje po srednjih tečajih Banke Slovenije na dan datuma bilance stanja. Transakcije v tujih valutah so bile preračunane v tolarje po tečajih, veljavnih na dan obračuna.

Tržni vrednostni papirji

Tržni vrednostni papirji so prikazani po nižji od obeh vrednosti, nakupne in tržne.

Blagajniški zapisi z nakupnim bonom

Obresti in popust iz nakupnih bonov pri blagajniških zapisih z nakupnim bonom, ki so vključeni v servisirane obveznosti, so amortizirani prek celotnega obdobja vpisanih blagajniških zapisov in kakršnegakoli z njimi povezanega financiranja, in sicer proporcionalno z vrednostjo s tem povezane zadolžitve. Potencialni strošek popusta v prihodnjem obdobju, ki izhaja iz neunovčenih kuponov prodanih blagajniških zapisov, je vrednoten v višini popusta na dan bilance.

Bankovci v obtoku

Bankovci, ki jih izdaja Banka, predstavljajo zanjo obveznost v korist imetnika in so priznani kot obveznost po nominalni vrednosti.

Nepremičnine

Naložbe v zgradbe, ki se nahajajo v Avstriji, so prikazane po tržni vrednosti in niso amortizirane. Vse druge nepremičnine so prikazane po nabavni ceni, zmanjšani za amortizacijo. Učinek revalorizacije nepremičnin se knjiži neposredno v valorizacijske rezerve banke.

Amortizacija se obračunava linearno, tako da se odpisuje nabavna vrednost sredstev skozi leta njene ocenjene življenjske dobe po naslednjih letnih odstotnih stopnjah:

Stavbe	1,3 %
Računalniki in druga oprema	10 do 20 %

Obdavčitev

Banka ni zavezana plačilu davka na dohodek, niti davka na dobiček.

4 Prihodki od finančnih sredstev

	1995	1994
	tisoč SIT	tisoč SIT
Prihodki od sredstev v tuji valuti		
Obresti od vpoglednih in vezanih vlog	**9.095.157**	6.102.141
Donos tržnih vrednostnih papirjev	**1.115.402**	618.194
Obresti od vlog pri MDS	**36.180**	29.221
Neto tečajne razlike	**5.200.899**	374.319
Skupaj	**15.447.638**	7.123.875
Prihodki od sredstev v tolarjih		
Obresti od posojil bankam	**2.544.542**	5.908.878
Celotni prihodki od finančnih sredstev	**17.922.180**	13.032.753

5 Odhodki od servisiranih obveznosti

	1995	1994
	tisoč SIT	tisoč SIT
Odhodki od obveznosti v tuji valuti		
Obresti od vpoglednih vlog	180.289	137.916
Obresti od blagajniških zapisov Banke Slovenije	8.259.539	8.723.740
Skupaj	8.439.828	8.861.656
Odhodki od obveznosti v tolarjih		
Obresti od vpoglednih vlog	196.852	92.974
Obresti od vlog proračuna Republike Slovenije	488.626	13
Obresti od blagajniških zapisov Banke Slovenije	1.914.649	2.749.977
Skupaj	2.600.127	2.842.964
Skupni odhodki od servisiranih obveznosti	11.039.955	11.704.620

6 Ostali prihodki

	1995	1994
	tisoč SIT	tisoč SIT
Provizije	453.652	1.093.783
Ostalo	80.114	87.061
Skupni ostali prihodki	533.766	1.180.844

7 Stroški poslovanja

	1995	1994
	tisoč SIT	tisoč SIT
Stroški dela	1.156.207	890.799
Provizije za bančne storitve	88.630	137.789
Materialni stroški	514.740	383.339
Stroški tiskanja denarja	28.976	61.500
Ostalo	17.653	8.722
Skupni stroški poslovanja	1.806.206	1.482.149

8 Finančna sredstva

	1995	1994
	tisoč SIT	tisoč SIT
Finančna sredstva v tuji valuti		
Gotovina in vloge	**225.626.752**	198.885.650
Tržni vrednostni papirji	**25.420.417**	11.559.190
Terjatve do proračuna Republike Slovenije	**6.211.890**	6.716.015
Mednarodni denarni sklad	**2.419.235**	2.384.913
Ostalo	**2.571.012**	1.293.537
Skupaj	**262.249.306**	220.839.305
Finančna sredstva v tolarjih		
Terjatev do Sklada RS za sukcesijo	**8.649.807**	8.649.807
Posojila bankam	**37.871.794**	7.112.494
Ostalo	**453.021**	467.256
Skupaj	**46.974.622**	16.229.557
Celotna finančna sredstva	**309.223.928**	237.068.862

Sklad Republike Slovenije za sukcesijo je bil ustanovljen v februarju leta 1993 (Ur.l.RS, št.10/93) kot posrednik v procesu delitve premoženja in obveznosti nekdanje Jugoslavije. V omenjeni sklad so bile prenesene vse terjatve in obveznosti do bivše Narodne Banke Jugoslavije. Na enak način je bila v Sklad Republike Slovenije za sukcesij, prenesena terjatev iz naslova denarne osamosvojitve Slovenije, v višini 8.649.807.000 SIT. Ta znesek bo plačan po poravnavi med Republiko Slovenijo in drugimi državami iz nekdanje SFRJ. Terjatev se ne obrestuje in nima določenega dneva zapadlosti.

Valutna koncentracija

Pri izvajanju funkcij centralne banke, prvenstveno pri vodenju denarne politike in upravljanju z denarnimi rezervami, prihaja do koncentracije valut pri finančnih sredstvih. Koncentracije izvirno izhajajo iz valutne in poslovne izpostavljenosti.

Koncentracije tveganja glede na valuto in glede na poslovni odnos so na dan 31. decembra 1995 sledeče:

	SIT %	DEM %	USD %	Ostalo %	Skupaj %
Državni riziko	2,83	6,51	2,45	2,89	14,68
Domače banke	12,36	1,67	-	-	14,03
Tuje banke	-	40,55	23,05	7,69	71,29
Skupaj	**15,19**	**48,73**	**25,50**	**10,58**	**100,00**

Finančna sredstva na dan 31. decembra 1995, analizirana v valutah, bodo dospela v naslednih obdobjih (v tisoč SIT):

	SIT	DEM	USD	Ostalo	Skupaj
do 1 meseca	37.711,218	27.704.390	43.096.311	12.110.327	120.622.246
1 do 3 mesecev	128.635	49.330.270	25.638.120	7.548.816	82.645.841
3 do 12 mesecev	48.874	59.210.246	10.106.525	3.772.081	73.137.726
1 leto in več	9.085.895	14.437.530	0	9.294.690	32.818.115
Skupaj	**46.974.622**	**150.682.436**	**78.840.956**	**32.725.914**	**309.223.928**

9 Osnovna sredstva

	Zemjišča in zgradbe	Računalniki in oprema	Skupaj
	tisoč SIT	tisoč SIT	tisoč SIT
Nabavna ali ocenjena vrednost:			
1. januar 1995	1.426.695	850.362	2.277.057
Nabave	87.961	195.535	283.496
Prodaje	(91.573)	(55.257)	(146.830)
31. december 1995	**1.423.083**	**990.640**	**2.413.723**
Amortizacija:			
1. januar 1995	471.593	481.990	953.583
Prodaje	(4.223)	(66.631)	(70.854)
Strošek amortizacije	33.853	107.529	141.382
31. december 1995	**501.223**	**522.888**	**1.024.111**
Neodpisana vrednost:			
31. december 1995	**921.860**	**467.752**	**1.389.612**
31. december 1994	955.102	368.372	1.323.474

V stanju zemljišč in zgradb so vključene tudi naložbe v nepremičnine v Republiki Avstriji v znesku 500 milijonov tolarjev. Po presoji Sveta Banke in vrednotenju po metodi pričakovanih dohodkov od najemnin in tekočih cen nepremičnin v soseskah stavb je vrednost teh imetij 500.000.000 SIT.

10 Servisirane obveznosti

	1995	1994
	tisoč SIT	tisoč SIT
Obveznosti v tuji valuti		
Vpogledne vloge	40.338.962	24.330.068
Mednarodni denarni sklad	4.762.758	4.694.766
Druge MFO	522.477	923.805
Blagajniški zapisi Banke Slovenije	120.644.706	87.588.707
Ostalo	179.583	150.445
Skupaj	166.448.486	117.687.791
Obveznosti v tolarjih		
Vpogledne vloge	35.051.114	28.570.522
Blagajniški zapisi Banke Slovenije	6.599.457	12.446.553
Vloge proračuna Republike Slovenije	10.407.306	5.953.578
Ostalo	997.720	639.653
Skupaj	53.055.597	47.610.306
Celotne servisirane obveznosti	219.504.083	165.298.097

Servisirane obveznosti na dan 31. decembra 1995, analizirane v valutah, bodo dospele v naslednjih obdobjih (v tisoč SIT):

	SIT	DEM	USD	Ostalo	Skupaj
do 1 meseca	48.506.870	34.535.148	23.811.903	8.807.934	115.661.855
1 do 3 mesecev	3.014.636	53.134.864	6.449.133	64.034	62.662.667
3 do 12 mesecev	1.534.091	26.283.775	8.000.418	412.159	36.230.443
1 leto in več	0	0	17.211	4.931.907	4.949.118
Skupaj	**53.055.597**	**113.953.787**	**38.278.665**	**14.216.034**	**219.504.083**

11 Bankovci v obtoku

Vrednost bankovcev v obtoku po apoenih:

		1995	1994
		SIT	SIT
SIT	10	185.719.600	160.728.850
SIT	20	175.052.040	143.395.300
SIT	50	298.029.350	252.751.850
SIT	100	911.579.300	829.396.700
SIT	200	696.151.800	568.368.800
SIT	500	1.202.018.000	1.126.092.000
SIT	1000	11.093.856.000	13.532.100.000
SIT	5000	32.268.805.000	33.580.180.000
SIT	10000	16.660.510.000	-
Skupaj		63.491.721.090	50.193.013.500
Tolarski kuponi		412.317.923	424.829.339
Skupaj		63.904.039.013	50.617.842.839

12 Rezerve

	1995	1994
	tisoč SIT	tisoč SIT
Stanje 1. januar	21.493.559	20.872.417
Povečanje sklada skupne porabe	32.074	77.151
Valorizacija naložb v zgradbe v Avstriji	.	500.000
Prenos v rezerve	5.200.899	43.991
Stanje 31. december	26.726.532	21.493.559
Splošne rezerve	3.238.899	3.238.899
Valorizacijske rezerve	500.000	500000
Rezerve za tečajne razlike	22.551.934	17.351.035
Sklad skupne porabe	435.699	403.625
Skupne rezerve	26.726.532	21.493.559

Splošne rezerve so namenjene kritju gospodarskih in drugih tveganj, ki so neločljivo povezana z izpolnjevanjem odgovornosti Banke Slovenije in sestavo njene finančne aktive.

Rezerve za tečajne razlike se nanašajo na akumulirane neto tečajne razlike, ki se po Zakonu o Banki Slovenije lahko porabijo le za pokrivanje negativnih tečajnih razlik in niso namenjene delitvi.

Sklad skupne porabe je bil ustanovljen za zagotovljanje družbenega standarda delavcev banke. Sredstva sklada so vključena v bilanco banke. Vse spremembe v teh sredstvih se obračunavajo v okviru za te namene oblikovanih rezerv.

ČLANI SVETA BANKE SLOVENIJE

dr. France ARHAR, guverner
mag. Bogomir KOS, namestnik guvernerja (do 31. avgusta 1995)
mag. Janez KOŠAK, viceguverner
dr. Marko KRANJEC, viceguverner
Andrej RANT, viceguverner

mag. Velimir BOLE, Ekonomski inštitut Pravne fakultete, Univerza v Ljubljani
mag. Dušan DROFENIK, Agencija za plačilni promet, nadziranje in informiranje, Celje
Jurij KLEINDIENST, Kolektor, Idrija
dr. Jože MENCINGER, Ekonomski inštitut Pravne fakultete, Univerza v Ljubljani
dr. Ivan RIBNIKAR, Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani
dr. Dušan ZBAŠNIK, Ekonomsko poslovna fakulteta, Univerza v Mariboru

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA BANKE SLOVENIJE